

zerowaste

EKO LTAVA

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Швеція
Sverige

ЕРАУ
Ініціатива з розвитку екологічної
політики й адвокації в Україні

ZERO
WASTE
EUROPE

ЛИПЕНЬ—ЛИСТОПАД

2020

—
ЛЬВІВ

WASTE & COVID-19

Дослідження нових
впливів на довкілля в
умовах епідемії COVID-19
в Україні

fama
custom research agency

FAMA.AGENCY

zerowaste

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Швеція
Sverige

EKO LTAVA

ЕРАУ
Ініціатива з розвитку екологічної
політики й адвокації в Україні

ZERO
WASTE
EUROPE

Проект «Дослідження нових впливів на довкілля в умовах епідемії COVID-19 в Україні» реалізовує ГО «Нуль відходів Львів» у партнерстві з ГО «Еколтава» та Дослідницькою агенцією Fama за експертної підтримки міжнародної організації Zero Waste Europe. Упроваджується в межах Ініціативи з розвитку екологічної політики й адвокації в Україні, що здійснює Міжнародний фонд «Відродження» за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні.

ЗМІСТ

ПРО ПРОЄКТ	5
ВИКЛИКИ ЧЕРЕЗ COVID-19	7
Хронологія жорсткого карантину в Україні	7
Реакція громадськості	8
ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В МІСТАХ-КЕЙСАХ	11
Львів	11
Полтава	12
Миргород	13
Трускавець	13
Робота в умовах карантину	14
Рекомендації щодо поведження із засобами індивідуального захисту	15
Витяг із рекомендацій Європейської комісії щодо поведження з відходами	17
ТВЕРДІ ПОБУТОВІ ВІДХОДИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ	18
Морфологічний аналіз відходів	21
РОБОТА В УМОВАХ КАРАНТИНУ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	23
Продаж продовольчих та непродовольчих груп товарів	26
Заклади громадського харчування та служби доставки	28
Інші суб'єкти господарювання	31
Загальні рекомендації ВООЗ персоналу з обслуговування	33

ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОРОНАВІРУС І НЕ ТІЛЬКИ	34
Інформація в медіапросторі	34
МЕТОДОЛОГІЧНА ДОВІДКА	40
Морфологія відходів у Львові та Полтаві	40
Якісне соціологічне дослідження	41
Контент-аналіз медіа	42
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА	43

ПРО ПРОЄКТ

Пандемія COVID-19 негативно вплинула на довкілля, зокрема на сферу поводження з твердими побутовими відходами [ТПВ]. Заходи реагування на ці тимчасові виклики органів місцевого самоврядування [ОМС] та органів державної влади [ОДВ] часто не є ефективні. Водночас вони можуть істотно вплинути на стратегії поводження з відходами у різних населених пунктах, зокрема закріпити шкідливі практики для переходу до моделі кругової [циркулярної] економіки. Невідповідне поводження з відходами високого ступеню заразності може негативно позначитися на епідемічній ситуації та здоров'ї людей. Найбільш проблемною залишається сфера індивідуальних знань і навичок громадян/ок щодо поводження з відходами. Без комунікації, що ґрунтується на дослідженні рівня обізнаності та реальних практик, змінити поведінку людей буде вкрай складно.

Дослідження сфокусоване на вивченні можливостей адаптації та надання відповідних рекомендацій щодо реагування сфери поводження з відходами на кризу COVID-19 [як тимчасову ситуацію]. Ми будемо дотримуватися принципу необхідності забезпечення перехресної узгодженості з довгостроковими траєкторіями заходів захисту навколишнього середовища та політики у сфері відходів. Орієнтуємося на пакет Директив Європейського Союзу у сфері управління відходами [EU Circular Economy Package] із фокусом на стратегію щодо обігу одноразових пластикових виробів [Circular Economy Action Plan].

Під час теперішньої кризи, спричиненої COVID-19, припинення будь-якої діяльності та запобіжні заходи стали пріоритетними. Вакцини, що змінить ситуацію та поверне її до звичних умов, ще немає. Водночас актуальні підходи та технології здатні вирішувати лише тимчасову проблему, тоді як можуть бути суперечливими для довгострокових дорожніх карт сталого управління відходами та ресурсами. Це не буде ефективно та обґрунтовано як у контексті витрат / вигод, так і в контексті експлуатації. Отже, аналіз довготривалої життєздатності варіантів та узгодженість із моделлю циркулярної економіки стануть визначальними факторами нашої оцінки.

Мета проєкту: Дослідити практики поводження з твердими побутовими відходами у Львівській та Полтавській областях і запропонувати рекомендації та комунікаційний супровід для ОМС та ОДВ на основі науково обґрунтованих доказів виживання та інактивації SARS-Cov-2 для створення необхідної безпеки та посилення спроможності регіонів, громад та громадян/ок упроваджувати сталі та довгострокові практики поводження з відходами.

Проєкт «Дослідження нових впливів на довкілля в умовах епідемії COVID-19 в Україні» реалізовує ГО «Нуль відходів Львів» у партнерстві з ГО «Еколтава» та Дослідницькою агенцією Fama за експертної підтримки міжнародної організації Zero Waste Europe. Упроваджується в межах Ініціативи з розвитку екологічної політики й адвокації в Україні, що здійснює Міжнародний фонд «Відродження» за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні.

У зв'язку з продовженням карантинного режиму ми поділили роботу над Дослідженням на 3 етапи.

ЕТАП 1. ПІДГОТОВКА

Зібрали вихідну інформацію про стан сфери поводження з відходами у у містах-кейсах [Львів, Трускавець, Полтава, Миргород].

Опрацювали міжнародний досвід, зокрема матеріали та кейси країн-членів мережі Zero Waste Europe і програми Zero Waste Cities за підтримки іноземних експертів Енцо Фавоїно та Джека Маккібана.

ЕТАП 2. АКТИВНА ФАЗА

Провели морфологічне дослідження твердих побутових відходів у Львові та Полтаві та здійснили експертну оцінку структури ТПВ.

Провели 34 глибинні інтерв'ю із представниками влади, закладів громадського харчування та ритейлу, компаній-перевізників ТПВ, власниками пунктів прийому вторсировини.

Здійснили контент-аналіз повідомлень у ЗМІ про кореляцію тем «карантин» та «поводження з відходами» за період від 1 по 30 квітня 2020 року.

Проаналізували протоколи комісій із питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій [ТЕБ і НС] у досліджених містах та розпорядження МОЗ щодо функціонування закладів громадського харчування, ритейлу, готелів, салонів краси та перукарень.

ЕТАП 3. ПІДСУМОВУВАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ МАТЕРІАЛІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Підготували на основі зібраної інформації та даних такі матеріали: розширений звіт; рекомендації закладам громадського харчування, салонам, перукарням і ритейлу; полісі-бріф для органів місцевого самоврядування.

АКРОНІМИ

ОМС органи місцевого самоврядування

ОДВ органи державної влади

ТПВ тверді побутові відходи

ЗІЗ засоби індивідуального захисту

ВИКЛИКИ ЧЕРЕЗ COVID-19

Епідемія COVID-19 в Україні, як і в інших країнах світу, спричинила серйозні виклики у сфері поводження з твердими побутовими відходами. Зокрема, через карантин кількість ТПВ від домогосподарств зросла на ~30 %, про що повідомляють компанії-перевізники. Окрім ТПВ варто додати засоби індивідуального захисту від мешканців/ок [маски, рукавички, серветки тощо]. Оскільки до загальних контейнерів можуть потрапляти й потенційно заражені відходи, компанії-перевізники проводять дезінфекційні заходи, що здорожчує послуги з вивезення ТПВ. Достеменно невідомо, чи достатньо заходів вживають для захисту працівників/ць цієї галузі.

Ще більшим викликом є поводження з відходами у медичних закладах. У ЗМІ з'являються повідомлення про не-санкціоновані звалища чи накопичення медичних відходів, що може спричинити епідемічну загрозу. Ускладнює ситуацію те, що галузь поводження з відходами перебуває на початковому етапі реформування. Зокрема, Верховна Рада України досі не винесла на розгляд жоден із трьох зареєстрованих рамкових законопроектів «Про відходи». Також вжито низку заходів щодо збільшення обсягів пластикового пакування харчових продуктів, що суперечить рекомендованому до другого читання проекту Закону України «Про обмеження обігу пластикових пакетів». Дієвість таких заходів щодо запобігання поширенню вірусу не лише необґрунтована, а й може створювати хибне відчуття безпеки.

Водночас ОМС намагаються регулювати сферу поводження з відходами на власний розсуд без достатнього підтвердження ефективності чи доцільності тих чи інших дій. З одного боку, це може спричинити істотне подорожчання послуг, з другого – бути не лише недоцільним, але й недостатньо захищати від небезпеки.

Найістотнішими питаннями залишаються саме поінформованість, ставлення та реальні практики громадян/ок щодо поводження з відходами, включно із засобами індивідуального захисту. Дослідження їхньої поінформованості та практик може стати основою для формування ефективної комунікаційної та адвокаційної кампанії, що допоможе не лише налагодити дієві механізми захисту від пандемії у цій сфері, але й популяризувати кращі практики поводження з відходами, а саме запобігання їх утворенню, повторне використання, вторинна переробка та компостування. До цього закликає і Мінрегіон. Але чи знають і практикують громадян[к]и такі заходи?

ХРОНОЛОГІЯ ЖОРСТКОГО КАРАНТИНУ В УКРАЇНІ

11 березня 2020 року Кабінет Міністрів України відповідно до постанови «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2»¹ запроваджує національний карантин. Із 17 березня забороняється: відвідування закладів освіти; проведення усіх масових заходів [понад 10 осіб], крім заходів, необхідних для забезпечення роботи органів державної влади й органів місцевого самоврядування; робота закладів громадського харчування, ТРЦ, розважальних закладів та закладів культури, фітнес-центрів. Дозволяється робота продуктових магазинів та супермаркетів, АЗС, аптек, салонів зв'язку, банків та офісів страхових компаній, закладів громадського харчування із доставкою [за умови забезпечення персоналу засобами індивідуального захисту].

16 березня Україна закриває кордони для іноземців. Із 17 березня строком на 14 днів припиняє міжнародне авіаційне, залізничне й автобусне сполучення. Громадяни України та іноземці, які мають посвідку на проживання, можуть перетнути кордон лише в окремих пунктах пропуску.

З 18 березня в Україні припиняються залізничні, авіа- та автобусні міжміські та міжобласні пасажирські перевезення. Кількість пасажирів у міському транспорті обмежено до 10-ти осіб [із 25 березня допустиме перевезення такої кількості пасажирів, що не перевищує 50 % кількості місць для сидіння]. Зупинено роботу метрополітену в Києві, Харкові та Дніпрі.

¹Постанова Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text>

25 березня уряд запроваджує режим надзвичайної ситуації на всій території України тривалістю 30 днів. Постанова, ініційована [тогочасним] Міністром охорони здоров'я України Іллею Ємцем, передбачає, що заклади охорони здоров'я мають право здійснювати обов'язкове медичне обстеження осіб із симптомами COVID-19 або тих, які контактували з особами з діагнозом COVID-19, якщо ці особи відмовляються від обстеження добровільно; обов'язкову госпіталізацію таких осіб; призначати карантин особам, яким встановлено діагноз COVID-19, та які ухиляються від лікування в добровільному порядку. Водночас Національна поліція та Національна гвардія забезпечуватимуть охорону громадської безпеки і порядку на прилеглий території об'єктів, де вживають заходів з обов'язкового обстеження, госпіталізації або карантину.

2 квітня Кабмін постановляє, що вводить нові заборони: перебування у громадських місцях без засобів індивідуального захисту; переміщення групами понад двоє осіб [за винятком службової необхідності та супроводу осіб, що не досягли 14-річного віку]; перебування на вулиці без супроводу осіб, молодших 14 років; відвідування парків, скверів, зон відпочинку, спортивних та дитячих майданчиків тощо; проведення будь-яких масових заходів [крім заходів, необхідних для забезпечення роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування за умови використання індивідуальних засобів захисту]; перебування на вулиці без документів, що засвідчують особу; самовільно залишати місця обсервації. Водночас деталізується перелік закладів, роботу яких дозволено; серед винятків – ветмаркети та ветклініки, СТО та заклади з ремонту побутової і комп'ютерної техніки, заклади розміщення, де мешкають медичні працівники та особи в обсервації. За порушення карантину передбачене покарання від 17 тис. грн штрафу до ув'язнення строком до 8-ми років. Згодом головний санітарний лікар України Віктор Ляшко визнав, що заборона на прогулянки парками була прийнята, аби викликати в українців почуття тривоги².

Поступове послаблення карантинних обмежень відбувається наприкінці квітня – у травні 2020 року. За умови дотримання протиепідемічних заходів дозволили роботу агропродовольчих ринків [постанова від 29 квітня 2020 року], музеїв та історико-культурних заповідників, літніх майданчиків кафе і ресторанів, закладів громадського харчування «to go», діяльність нотаріусів, адвокатів та аудиторів, надання стоматологічних послуг [постанова від 4 травня 2020 року]. Роботу суб'єктів господарювання чітко регламентували постанови головного санітарного лікаря України³.

РЕАКЦІЯ ГРОМАДСЬКОСТІ

Загалом українці дотримувались карантинних обмежень. Умисних порушників основних заборон [респондентів, які зазначили, що взагалі не дотримуються тих чи інших обмежень], згідно з березневим дослідженням Київського міжнародного інституту соціології [КМІС]⁴, було не багато:

- 5 % не зважали на заборону виходити з дому [за винятком крайньої необхідності];
- 7 % не обмежили контакти з іншими людьми;
- 11 % продовжили користуватися громадським транспортом у звичному режимі;
- 14 % не використовували захисної маски у громадських місцях через власні переконання, 23 % – через неможливість придбати таку;
- 17 % ігнорували рекомендації щодо дезінфікування мобільних пристроїв та інших речей після повернення до помешкання.

²Інтерв'ю «Україна 24» від 8 травня 2020 року

<https://ukraina24.segodayna.ua/ua/obshchestvo-news/1261-ukraincam-specialno-vnushali-trevogu-v-minzdrave-obyasnili-svoi-shagi>

³Постанови та розпорядження головного санітарного лікаря України

<https://moz.gov.ua/golovnij-derzhavnij-sanitarnij-likar-ukraini>

⁴Київський міжнародний інститут соціології. Як українці дотримуються умов карантину

<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=925&page=1&y=2020&m=3>

Наприкінці квітня в межах нового дослідження КМІС⁵ частка респондентів, які декларували намір дотримуватися карантинних заходів, становила 79 %.

За даними КМІС⁶, можливі негативні наслідки для економіки країни через запровадження карантинних обмежень у березні–квітні 2020 року турбували українців більше, ніж сама епідемія.

ЧОГО ВИ БІЛЬШЕ ПОБОЮЄТЕСЯ: ЕПІДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ В УКРАЇНІ АБО ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ВІД ВВЕДЕННЯ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ? АБО ВИ НЕ ПОБОЮЄТЕСЯ НІ ПЕРШОГО, НІ ДРУГОГО – СИТУАЦІЯ НОРМАЛІЗУЄТЬСЯ ПРОТЯГОМ 1-2 МІСЯЦІВ?

	Березень 2020	Квітень 2020
Більше побоююся епідемії коронавірусу в Україні	34 %	26 %
Більше побоююся економічних наслідків від введення карантинних обмежень	43 %	54 %
Не побоююся ні першого, ні другого – ситуація нормалізується протягом 1-2 місяців	14 %	13 %
Важко сказати, відмова від відповіді	10 %	7 %

Джерело: КМІС

Найбільше в цей період українців турбувало:

- здоров'я близьких [38 % – у березні, 36 % – у квітні];
- зростання цін на продукти харчування [29 % – у березні, 29 % – у квітні];
- виникнення фінансових труднощів [20 % – у березні, 26% – у квітні];
- труднощі із придбанням засобів індивідуального захисту [27 % – у березні, 20 % – у квітні];
- страх неотримання медичної допомоги у разі необхідності [20 % – у березні, 20 % – у квітні].

За даними КМІС, влада радше неуспішна у боротьбі з епідемією.

⁵Київський міжнародний інститут соціології. Чи готові українці до продовження карантину?

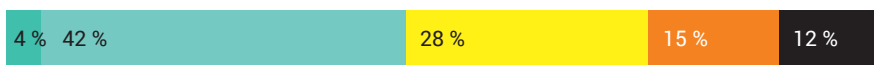
<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=936&page=1&y=2020&m=4>

⁶Київський міжнародний інститут соціології. Оцінка успішності влади та реакція суспільства на епідемію коронавірусу та політичні події в країні

<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=930&page=1&y=2020&m=4>

НАСКІЛЬКИ УСПІШНО ЧИ НЕ УСПІШНО, НА ВАШУ ДУМКУ, НОВА ВЛАДА [ПРЕЗИДЕНТ ЗЕЛЕНСЬКИЙ, КАБІНЕТ МІНІСТРІВ, ВЕРХОВНА РАДА, ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ] СПРАВЛЯЮТЬСЯ З ТАКИМИ ЗАВДАННЯМИ...

Протидія епідемії коронавірусу в Україні

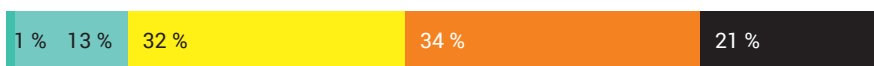
Забезпечення лікарів та медичних сестер України засобами індивідуального захисту: масками, халатами, рукавичками тощо

Забезпечення населення України засобами індивідуального захисту: масками, рукавичками, антисептиками тощо

Запобігання можливих економічних труднощів в Україні, пов'язаних з епідемією коронавірусу

● Дуже успішно
 ● Скоріше успішно
 ● Скоріше не успішно
 ● Повністю не успішно
 ● Важко відповісти / відмова від відповіді

Джерело: КМІС

Водночас, за результатами дослідження Соціологічної групи «Рейтинг»⁷, більшість українців заходи влади оцінила як оптимальні.

ОЦІНІТЬ ЗАХОДИ, ЗАПРОВАДЖЕНІ ВЛАДОЮ ЩОДО БОРЬБИ З КОРОНАВІРУСОМ.

28–30 березня

10–12 квітня

24–25 квітня

● Надто м'які
 ● Оптимальні
 ● Надто жорсткі
 ● Важко відповісти

Джерело: Соціологічна група «Рейтинг»

⁷Соціологічна група «Рейтинг». Українці на карантині: моніторинг суспільних настроїв

<http://ratinggroup.ua/research/ukraine/1f899becb5cbe23739dc1f91bc61a97d.html>

ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В МІСТАХ-КЕЙСАХ

Згідно з даними Мінрегіону, за 2019 рік в Україні [без урахування даних АР Крим та м. Севастополь] утворилось майже 53 млн м³ побутових відходів, або понад 10 млн тонн, 94 % яких захоронені на території 6 тис. сміттєзвалищ і полігонів загальною площею майже 9 тис. га⁸. Відповідні показники для областей, де реалізовувалось дослідження:

- Львівська область:
 - об'єм зібраних відходів: 4,1 млн м³ або 690 тис. тонн;
 - загальна кількість полігонів та звалищ: 20 [із них: перевантажені – 11; не відповідають нормам безпеки – 20];
 - загальна площа полігонів та звалищ – 155,57 га;
 - частка відходів, що вивозяться на полігони: 98 %;
- Полтавська область:
 - об'єм зібраних відходів: 1,9 млн м³ або 309 тис. тонн;
 - загальна кількість полігонів та звалищ: 556 [із них: перевантажені – 9; не відповідають нормам безпеки – 219];
 - загальна площа полігонів та звалищ – 451,73 га;
 - частка відходів, що вивозяться на полігони: 99 %.

У середньому показник утворення відходів в Україні становить 250-300 кг за рік на людину.

ЛЬВІВ

Місто обслуговує 6 перевізників твердих побутових відходів: комунальне підприємство «Львівспецкомунтранс» та приватні компанії «ГрінЕра Україна», «Ековей вейст менеджмент», «Спецавтотранс Львів», «ДВ-Екосвіт», «Санком». Існують деякі відмінності в організації процесів збору побутових відходів. Здебільшого населення забезпечене контейнерами для відсортування ПЕТ-пляшок, рідше – скла та макулатури.

	Львівспецкомунтранс	ГрінЕра Україна	Ековей вейст менеджмент	Спецавтотранс Львів	ДВ-Екосвіт	Санком
ПЕТ-пляшка	+	+	+	+	+	+
макулатура	+	+	+	+		
скло	+	+	+	+		
метал		+				
харчові відходи	+	+				
змішані відходи	+	+	+	+	+	+
великогабаритні відходи	додатково	додатково	додатково	додатково	додатково	додатково

⁸Стан сфери поводження з побутовими відходами в Україні за 2019 рік – Міністерство розвитку громад та територій України

<https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zhkh/terretory/stan-sfery-povodzhennya-z-pobutovymi-vi/>

Також у Львові існують **сортувальні станції**.

1. **Громадська станція сортування «Зелена Коробка» [Green Box]** приймає вироби з PET, HDPE та PP пластику, упаковки від соків і молока [Tetra Pak, EloPak, Pure-Pak], паперові горнятка та відерця для попкорну, папір і картон, електроніку та батарейки, склотару і склобій, алюмінієві та металеві банки, банери.
2. Станція з прийому вторсировини #SilpoRecycling приймає пластик [PET-пляшки, стретч-плівку, поліетиленові пакети, упаковку з маркуванням HDPE], папір [картон, папір, журнали, газети, паперове пакування, упаковку Tetra Pak], скло [скляні пляшки, банки від консервації, пляшечки від дитячого харчування], метал [алюмінієві бляшанки]. Клієнти мережі супермаркетів «Сільпо», які здають вторсировину, отримують заохочення у вигляді балів у межах програми «Власний рахунок».
3. У контейнери для сортування на паркувальному майданчику торговельного центру Metro можна приносити макулатуру [зошити, газети, журнали], пластик [PET-пляшки прозорі та кольорові, багатолітрові бутлі з-під води, Tetra Pak], алюмінієві банки та скляні пляшки [прозоре та кольорове скло].

За поводження з **небезпечними відходами**, а саме з відпрацьованими батарейками, люмінесцентними лампами та термометрами, у Львові відповідає **ДП «Бондарівка»**. При підприємстві діє мобільний пункт збору відпрацьованих ламп і батарейок «Екобус», що курсує містом за заздалегідь опублікованим графіком стоянок. Відходи збирають безкоштовно лише від мешканців Львова, Винників, Брюховичів та Рудного в безпечній тарі. Існує обмеження щодо кількості небезпечних відходів, які можуть прийняти від однієї особи за раз: лампи – до 10 шт., термометри – до 5 шт., батарейки – до 10 кг. За попередньою домовленістю ця кількість може бути підвищена. Наприклад, якщо відходи зібрані в ОСББ.

Використані батарейки також можна здати у 212-ти стаціонарних пунктах, облаштованих Львівською міською радою.

ПОЛТАВА

Місто обслуговує комунально-автотранспортне підприємство – КАТП-1628, підпорядковане управлінню житлово-комунального господарства Полтавської міської ради. Підприємство збирає тверді побутові відходи в Полтаві та має субпідрядні організації, що вивозять великогабаритні відходи.

Упродовж останніх двох років у місті діє система роздільного збору відходів. У спальних районах та неподалік комунальних будівель встановлені контейнери для роздільного збору пластику, паперу, скла, металу та змішаних відходів. Проте не на кожному майданчику наявні контейнери для всіх фракцій. Станом на 21 листопада 2019 року встановлено 296 контейнерів для окремого збору відходів.

З баків відбирають невірно відсортовані чи непридатні для переробки відходи і відправляють на сміттєзвалище. Відсортовані відходи продають підрядникам для подальшої переробки. За 2019 рік було відсортовано 632 тонни вторсировини. З лютого по листопад 2019 року полтавське КАТП-1628 продало відсортованого сміття на 2 млн 600 тис. грн⁹.

«Комунальне підприємство за продаж відсортованого сміття в 2017 році отримало 15 тис. грн, а вже в 2019 році підприємство продало пластику трішки менше, чим на 3 млн грн», – чиновник [Полтава].

КАТП-1628 також відповідає за курсування «Екобусу» – мікроавтобусу, що збирає небезпечні відходи від населення: батарейки, люмінесцентні лампи, ртутні термометри. Люмінесцентні лампи, ртутні термометри полтавське КАТП-1628 здає ТОВ «Полекозахист», що має ліцензію на поводження з небезпечними відходами відповідно до договору на утилізацію; кінцева переробка ртуті відбувається на ДП «Бондарівка» [м. Львів]. Батарейки везуть для ТОВ «Екологічні інвестиції», а пізніше на завод Green WEEE у Румунії, оскільки в Україні їх не переробляють. За перші пів року курсування, тобто з вересня 2019 року по березень 2020 року, «Екобус» зібрав 21 753 люмінесцентних ламп, 842 термометри, 4 400 кг батарейок.

⁹<https://www.facebook.com/391667100894024/videos/424526278228393>

У Полтаві діє близько 20-ти пунктів прийому вторсировини, що приймають макулатуру, пластик, ПЕТ-пляшку, стрейч-плівку, скло, склобій, кольорові метали, алюмінієві банки, відпрацьовану гуму, автошини. У деяких пунктах також приймають меблі, ящики та акумулятори.

МИРГОРОД

Місто обслуговує комунальне підприємство «Спецкомунтранс». Роздільний збір відходів у Миргороді здійснюється з 2006 року. Загалом у Миргороді встановлено 36 сортувальних майданчиків, де окремо стоять баки для скла, макулатури та пластику [та засобів індивідуального захисту в період карантину, але про це згодом]. Комунальне підприємство відповідає за вивезення відходів, їх сортування і транспортування для подальшої переробки.

На підприємстві відходи досортовують на різні підвиди та відправляють на переробку до Черкас, Обухова та Дніпра. Така система переробки дозволяє сплачувати екологічний податок, заощаджуючи кошти з міського бюджету. Захоронюють на звалищі переважно органіку. Її частка становить ~60 % від усього, що викидають жителі.

Згідно з оцінками експертів дослідження, наразі в Миргороді сортують та здають на переробку ~15 % усіх відходів. Запланована закупівля [за грантові кошти] мобільної сортувальної лінії, що дозволить збільшити цю частку до 60 %.

У місті зареєстровано лише один пункт прийому вторсировини [існує також щонайменше чотири незареєстровані], який працював у період карантину та приймав кольорову ПЕТ-пляшку, макулатуру, кольоровий склобій, поліетилен, полімери.

ТРУСКАВЕЦЬ

У Трускавці з 1 серпня 2017 року вивезенням відходів займається одна компанія-перевізник з офісом у м. Стрий – ДП «Комунальник Плюс» ТзОВ «Комунальник 1» [обслуговує також Стрий та Моршин]. У 2018 році компанія виграла тендер на вивіз сміття з Трускавця ще на 5 років. Компанія має свою сортувальну лінію та дотримується норми із захоронення відходів.

Загалом місто робить кроки на шляху до впровадження роздільного збору твердих побутових відходів. Хоча зараз у Трускавці встановлено окремі контейнери лише для збирання ПЕТ-пляшок. Усі сміттєві майданчики в місті закуплені за бюджетні кошти та перебувають на балансі міста.

Щодо пунктів прийому вторсировини, то офіційних підприємств такого штибу тут не зареєстровано. Про їхню діяльність невідомо [ані представникам Трускавецької міської ради, ані представнику компанії-перевізника]. Представник компанії-перевізника зазначив, що нелегальні або несистемно діючі пункти прийому вторсировини на території міста існують, однак «професійна» взаємодія з ними відсутня. Підтвердженням цього може бути популярність у мережі оголошень [датованих вереснем 2020 року] від приватних осіб, які збирають металобрухт, радіоапаратуру, плати, склобій, макулатуру.

Щодо великогабаритних відходів, то в місті діє приватне підприємство *Spets tehnika*, що вивозить будівельне сміття у спеціально відведені місця і, таким способом, не забруднює навколишнє середовище. А ДП «Комунальник Плюс» ТзОВ «Комунальник 1» вивозить зелені відходи [гілки, листя, скошену траву].

¹⁰https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1zMZg6O-QDK2m6jYs8ufhpUjo_Q&hl=uk&ll=49.57820898853305%2C34.53248275000002&z=13

РОБОТА В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Вивезення твердих побутових відходів під час жорстких протиепідемічних заходів у містах-кейсах відбувалося у штатному режимі. У жодному з міст не зафіксовано випадків затримки вивезення ТПВ від населення протягом досліджуваного періоду. Водночас представник однієї з компаній-перевізників зазначив, що зросла інтенсивність вивезення ТПВ через збільшення об'ємів змішаних відходів.

Роботу служб поводження з відходами окремо не регламентували ні національні, ні місцеві органи. У єдиній рекомендації для перевізників йшлося про те, щоб дезінфікувати контейнерні майданчики. Однак жодного ефекту ця рекомендація не мала. Крім того, витрати на засоби для дезінфекції були неспівмірними з ефективністю практики, тому дезінфекцію майданчиків ТПВ припинили.

«На санітарний стан, звісно, звертається увага в місті. Контролюється своєчасний збір [відходів], згідно із затвердженим графіком, порядок на контейнерних майданчиках, чистота в місті, що, в свою чергу, теж впливає на загальний екологічний стан. На даний час це в цілому забезпечується. Особливих випадків, на які треба було б відповідно реагувати, і вживання якихось заходів, поки не виникало. Фірми-перевізники додатково проводять ще дезінфекцію контейнерів і контейнерних майданчиків відповідними розчинами, які вони закупили. Працівники у спорядженні здійснюють додатково такі заходи. Це здійснюється під час забору, у ранковий або вечірній час роботи. Ми не завжди це бачимо, але графіки такі є, заходи здійснюються. Фактів зараження COVID-19 у працівників не було», – чиновник [Львів].

«Перш за все, коли людина тільки приходила на зміну, ми робили заміри температури. Постійно був медичний працівник, який робить ці заміри, відзначає це все у спеціальному журналі. Також надавався щоразу новий респіратор, оброблялися ділянки рук спеціальними дезінфікуючими розчинами. Ми ще давали додаткові медичні рукавиці; зазвичай вони працюють в тканинних прогумованих рукавичках. У цей період ми також вимагали від працівників мати закритий одяг. Тобто, ми старалися в цей період стежити за своїми працівниками, бо розуміли: якщо будь-хто з працівників принесе таку інфекцію, може паралізувати роботу всього підприємства. Офіс у нас у цей період перейшов на роботу дистанційно, а працівників, які працюють у такому нон-стоп режимі, ми забезпечували... Кожен окремих екіпаж мав дезінфектори. Також ми об'їжджали з логістом кожні декілька годин і розвозили нові одноразові засоби захисту кожні дві години, тобто міняли маски. Потім ми ці маски здавали на утилізацію у великі супермаркети, з якими ми працюємо по сміттю, тобто з якими мали пряму угоду. І ми їм це передавали на утилізацію, а потім їм компенсували по сміттю», – компанія із вивезення, сортування та утилізації сміття [Львів].

Пункти прийому вторсировини не були включені до переліку суб'єктів господарювання. Їхня робота регламентувалась, тому вони були закриті упродовж усього періоду жорсткого національного карантину [за винятком, коли їхня робота не передбачала контакту з мешканцями або мала напівлегальний характер]. Робота цих суб'єктів господарювання в умовах карантину досі не регламентована окремим протоколом.

«Нам не дозволяли працювати. А потім, здається, тільки 28-го квітня ми запрацювали. Уся Полтава була закидана сміттям. Макулатура вже не поміщалась у ці сміттєві баки, а пункти прийому [вторсировини] були взагалі закриті. Продуктові магазини працювали з картонними коробками, зі стрейчами. Людям дозволялось у магазини ходити. А вторсировину ніхто не обслуговував. Воно все викидалось», – пункти прийому вторсировини [Полтава].

Ймовірно, що закриття пунктів прийому вторсировини негативно вплинуло на неформальний сектор поводження з відходами [мова про споживачів та/чи мешканців, які здають деякі категорії побутових відходів].

ЗНИЖЕННЯ ЗАКУПІВЕЛЬНОЇ ЦІНИ НА ВТОРСИРОВИНУ

Наприкінці 2019-го – на початку 2020 року суттєво знизилась закупівельна ціна на вторсировину, що також вплинуло на сферу поводження з відходами. Коливання ціни було й раніше [10–20 %; радше сезонний характер], але цього разу вона знизилась майже вдвічі [30–50 %]. Можливі причини, за оцінками експертів дослідження: війна з Росією [відсікання ринку], зміна законодавства щодо поводження з відходами у Європі, введення Китаєм мораторію на імпорт сировинних товарів та жорсткий карантин країни через поширення захворюваності на COVID-19, падіння курсу долара.

У Європі діє система розширеної відповідальності виробника, згідно з якою він зобов'язаний відповідати за переробку пакування своєї продукції. Однак чи це буде відбуватися в межах ЄС, чи пакування будуть транспортувати за кордон, – вирішувати виробнику. Раніше Китай приймав цю вторсировину. Декілька років тому були введені обмеження, і вторсировина з європейських країн почала надходити в Україну. Робота з цими ресурсами економічно більш вигідна, ніж закупівля української сировини. Однак закриття кордонів через запровадження протиепідемічних заходів обмежило надходження дешевої сировини.

Робота «Екобусів» [що приймають небезпечні відходи від населення] була також призупинена, незважаючи на безпосереднє підпорядкування комунальним службам [у Львові та Полтаві], і відновилась лише після послаблення карантину, що вступило в дію 12 травня 2020 року [у Львові – у червні, у Полтаві – ще в травні].

«Ми зупиняли роботу «Екобусу» десь приблизно на місяць. От перша та фаза [карантину] найгостріша була. Коли треба було обмежити максимально скупчення людей, ми «Екобус» зупиняли. Потім, після послаблення, «Екобус» відновив свою роботу», – чиновник [Полтава].

Протоколи роботи служб поводження з відходами не зазнали суттєвих змін через запровадження карантину: до типового екіпірування [рукавиці та наруківники] додали маски та дезінфекційні засоби, за можливості – роботу на свіжому повітрі. Водночас не всі працівники служб дотримуються рекомендацій.

«Чесно Вам скажу: нічого не дотримувався. І не дотримуємось. Тому що я не бачу поводу. У мене ні одного чоловіка нема хворого. Не бачив ні одного. Я скільки працюю, ні один чоловік не хворий, не захворів ніхто ні з родичів, ні з близьких. Я не бачу, в чом питання. І маска не захищає. Руки миємо з милом – і всьо. Вмиваємся, душ принімаєм. І спиртом протираєм, і – внутрь. Усе – як нормальні люди. Всьо нормально», – заготівельник вторсировини [Миргород].

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ ІЗ ЗАСОБАМИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Увага до сфери поводження з відходами в умовах пандемії та утилізації засобів індивідуального захисту [ЗІЗ] була мінімальною. Міністерство розвитку громад та територій України опублікувало «Рекомендації щодо поводження з побутовими відходами під час карантину»¹¹, зміст яких полягав [здебільшого] у зобов'язанні домогосподарств долучитися до практики зменшення та мінімізації відходів.

Рекомендації МОН щодо поводження з індивідуальними засобами захисту передбачали створення додаткових умов для їх утилізації на контейнерних майданчиках та в закладах, що надають послуги населенню. За відсутності цих умов був запропонований такий алгоритм дій: замочити ЗІЗ у дезінфекційному розчині на три дні, потім помістити в поліетиленовий пакет, щільно зафіксувати і викинути в бак зі змішаними відходами. У структурі змішаних відходів перевізники рідко помічали такі відходи.

Від ідеї створення додаткових умов для роздільної утилізації ЗІЗ відмовились у Львові, Полтаві та Трускавці. Підтримали її лише у Миргороді [серед міст, де реалізовували дослідження]. Відмову від встановлення окремих

¹¹ Рекомендації Мінрегіону щодо поводження з побутовими відходами під час карантину

<https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zkhk/teritory/rekomendacziyi-minregionu-shhodo-povodzheniya-z-pobutovymi-vidhodamy-pid-chas-karantynu-2/>

контейнерів пояснювали сумнівним дотриманням мешканцями умов сортування. Відповідно в ці контейнери потрапляють інші [змішані] відходи. За словами медиків, це не є загрозовим.

«У нас дуже багато було звернень: «Що з тим [засобами індивідуального захисту] робити? Ми ж не знаємо, ми люди здорові / не здорові? Як воно от?». І ми почали дивитися в мережах, в інтернеті, що робиться. В Італії тоді був великий такий спалах і наплив хворих, потім – в Іспанії. По Європі дивилися, що роблять у такій ситуації інші країни. З'ясувалось, що на таких предметах, як маски і рукавички, він [вірус] живе максимум до шести годин. Міністерство охорони здоров'я рекомендує зібрати маски в кульочок, залишити на 6–7 годин, а потім викинути їх у загальний бак. Ми спочатку думали розставляти окремі контейнери. Але, знаючи менталітет [людей], ми виключили таку можливість. Маски можуть звідти [з окремих контейнерів] вилучати і перепродувати в цей період ажіотажу, що в будь-якому випадку може призвести до збільшення зараження, тобто викликати ще якусь додаткову небезпеку. Тому від цього [рішення] ми відмовилися. Весь світ від такого відмовився. Нема в тебе маски – з того контейнера витягнув, і пішов. Ну не всі такі відповідальні. Є такі моменти. І ми їх мусимо враховувати в нашій діяльності», – чиновник [Львів].

Однак у Миргороді на всіх контейнерних майданчиках були встановлені окремі контейнери для збору засобів індивідуального захисту. Таке рішення прийняла міська комісія з питань ТЕБ і НС відповідно до рекомендацій головного державного санітарного лікаря України. Контейнери не будуть забирати до цілковитого виходу з карантину. Усі використані жителями ЗІЗ централізовано збирають, обробляють дезінфекційними засобами і захоронюють. Облік вивезених відходів не здійснюють. Суттєвих систематичних порушень протоколу сортування зафіксовано не було.

«Буває різне, скажем так. Попадається туди [у контейнери для використаних засобів індивідуального захисту] різне сміття, але більш-менш воно в розумних межах. Не всі мешканці настільки відповідальні, що кидають тільки те сміття, що написано на контейнерах. Хоча написи є, але різне сміття попадається», – чиновник [Миргород].

Контейнери для збору використаних засобів індивідуального захисту встановлювали у ТРЦ, супермаркетах [Ашан, Сільпо, АТБ] та на окремих підприємствах, наявність яких контролює Держспоживслужба. У структурі змішаних відходів перевізники рідко зауважували ЗІЗ. Водночас часто траплялися нарікання на велику кількість таких, що валяються на вулицях міст.

ВИТЯГ ІЗ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

В умовах коронавірусної кризи ретельне сортування відходів стає ще важливішим для забезпечення потоку чистої вторсировини на підприємства з переробки відходів. Необхідно інформувати громадян про тимчасові зміни в практиках збору вторсировини, що впливають на процес збору відходів та подальше поводження з ними. За необхідності потрібно нагадувати, що не можна викидати відходи електричного та електронного обладнання, батарейки та побутові хімікати в залишкові відходи.

Країни-члени ЄС повинні гарантувати належне планування тимчасових можливостей зберігання відходів, зібраних для відновлення, на випадок якихось перебоїв зі сортуванням чи з іншими процесами переробки.

Компанії-перевізники повинні вживати заходів для захисту здоров'я та безпеки своїх працівників і заповнити їх у тому, що роботодавці вирішують проблему ризиків, пов'язаних із коронавірусною кризою. Це необхідні заходи для підвищення впевненості працівників та забезпечення безперервності надання послуг поводження з відходами.

Практики, надані зацікавленими сторонами зі сфери поводження з відходами.

- Адаптація організації та працівників з метою уникнення передачі інфекції в команді. Наприклад, дотримання дистанції, зменшення кількості працівників в одній зоні до мінімуму.
- Забезпечення доступності та правильного використання ЗІЗ, а також відповідних дезінфекційних засобів.
- Забезпечення суворого дотримання стандартів гігієни, включно з частою зміною та очищенням ЗІЗ та уніформи; заміна пошкоджених рукавичок або після інциденту, що загрожує потенційним інфікуванням; регулярна санітарна обробка приміщень, салонів транспортних засобів та одягу.
- Забезпечення носіння масок, суворого дотримання протоколів вдівання та знімання ЗІЗ для запобігання випадковому контакту та зараженню.
- Заохочення до належних умов роботи вразливих груп населення, зокрема людей старшого віку та осіб із певними хронічними хворобами.

ТВЕРДІ ПОБУТОВІ ВІДХОДИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

Запровадження протиепідемічних заходів, зокрема обмеження діяльності окремих суб'єктів господарювання, вплинуло на структуру відходів міст.

Відбулося зростання обсягу відходів в об'ємному значенні [і у Львові, і в Полтаві у квітні 2020 року порівняно з березнем бачимо скорочення об'ємів вивезених відходів на ~13 %]. Представники компаній-перевізників розповіли нам під час глибинних інтерв'ю, що це сталося через збільшення у складі змішаних відходів та вторсировини об'ємного пакування, такого як полімери [пластикові контейнери, плівка, пакети] та папір, що мають незначну масу, але доволі об'ємні. Це стало причиною частішого спорожнення сміттєвих баків.

КІЛЬКІСТЬ ТОНН ТПВ, ВИВЕЗЕНИХ ІЗ МІСТ [ЗАГАЛОМ]

	березень	квітень	травень	червень
Львів	20 213,5	17 377,3	17 641,4	18 817,3
Полтава	6 809,6	5 947,9	6 185,4	6 099,4

Джерела даних: Департамент з питань поводження з відходами Львівської міської ради, полтавське КАТП-1628

КІЛЬКІСТЬ ТОНН ТПВ, ВИВЕЗЕНИХ ІЗ МІСТ [СЕРЕДНЄ ЗА ДОБУ]

	березень	квітень	травень	червень
Львів	652,0	579,2	569,1	627,2
Полтава	219,7	198,3	199,5	203,3

Джерела даних: Департамент з питань поводження з відходами Львівської міської ради, полтавське КАТП-1628

Незважаючи на припинення туристичного потоку, закриття ресторанів та торговельних центрів, відходів у містах не стало суттєво менше. За даними перевізника, у центрі Львова об'єм відходів зменшився на 60 %, але збільшився на 30 % у житлових районах міста. Така ж ситуація була й у Полтаві. Навіть у Трускавці, де кількість гостей істотно перевищує кількість місцевого населення, загальний об'єм відходів не змінився. Попри відсутність туристів, нестачу компенсували відходи від населення, зокрема будівельні та великогабаритні. І лише у Миргороді через припинення роботи санаторіїв об'єм відходів скоротився на 40% [за оцінками учасника дослідження].

«Під час карантину значно зменшилась кількість сміття від тих закладів [громадського харчування, роздрібно-ї торгівлі], тому що велику дозу займають курортні заклади, які в цей період не працювали. Тому підприємства [менеджменту відходів] почали нести деякі збитки. Зменшилась кількість вивозу [сміття], виїзду транспорту, але все ж таки вся інфраструктура працювала. Певно, недоотримання коштів – проблема, але не критична», – чиновник [Миргород].

Зазнала змін і споживча поведінка мешканців. У період запровадження жорстких карантинних заходів зростає сума середнього чеку. Учасники дослідження припускають, що покупці почали планувати свої візити до магазину чи супермаркету, усвідомлюючи необхідність мінімізації контактів з незнайомцями. Тому візити стали рідшими, а кошики повнішими. [На момент реалізації дослідження сума середнього чеку повернулася до докарантинного рівня.]

«Дуже зменшилась частота відвідування. Тобто, скоротилась кількість чеків, але зріс середній чек. Тобто, люди стали ходити менше, але купувати більше. Для того, щоб рідше пересікатись з іншими людьми, не наражати себе на небезпеку. У реалізації підвищилась [популярність] спочатку так званих соціальних товарів – цукор, сіль, борошно, олія, крупи, тощо. А другою хвилею пішли засоби індивідуального захисту – антисептики, маски, антибактеріальні мила. Потім, коли люди почали сидіти на карантині, збільшилась реалізація напівфабрикатів [пельмені, вареники, заморожені продукти, макарони, сухі сніданки, пластівці і солодощі]. Впав, так конкретно, алкоголь. Було просідання сильне», – директорка з маркетингу мережі супермаркетів.

Через загальне зниження купівельної спроможності [у квітні-травні 2020 року, коли жорсткий карантин почав відображатися на матеріальному благополуччі] населення почало віддавати перевагу напівфабрикатам та готовим [найчастіше запакованим] продуктам. Про це повідомляють представники/ці сфери торгівлі, посилаючись на статистику обороту товарів торговельних мереж. Напівфабрикати найчастіше є дешевшими за необроблену їжу через незалежність від сезонності продукції та масштабування виробництва. Запровадження карантину із середини березня спровокувало також ажіотажний попит на окремі продукти харчування: крупи [гречку], овочі довготривалого зберігання [картоплю] тощо. Зростання цін на останні могло також відображати зменшення пропозиції у великих містах через транспортні обмеження та заборону роботи оптових ринків¹². Відповідно далі більше пластикового пакування потрапляло до загального смітника.

ВПЛИВ COVID-19 НА СФЕРУ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

- Зменшення кількості відходів від туризму та сфери гостинності, оскільки відповідні заклади були закриті.
- Збільшення кількості органічних відходів від мешканців, які почали більше готувати вдома.
- Збільшення кількості пластикового пакування через вимоги МОЗ до супермаркетів, змушених пакувати хлібобулочні вироби, крупи, овочі та фрукти у поліетиленові пакети або харчову плівку.
- Збільшення кількості пакувальних матеріалів [пластику та картону] через зростання популярності послуг доставки.
- Скорочення об'ємів вторсировини, зокрема ПЕТ-пляшок, склотари, алюмінієвих банок, що пов'язують зі скороченням купівельної спроможності громадян.
- Збільшення кількості великогабаритних та будівельних відходів, оскільки люди більше часу перебували вдома та стали інвестувати у ремонт і прибирання. Така тенденція існувала й раніше у весняний та осінній сезони. Чи мав жорсткий карантин вплив на посилення цієї тенденції в абсолютних значеннях? На жаль, немає можливості підтвердити однозначно.
- Збільшення кількості накопичених населенням небезпечних відходів, таких як ртутьвмісні лампи, відпрацьовані батарейки та ртутні термометри, через припинення курсування «Екобусів» у Львові та Полтаві.
- Поява у структурі відходів нової фракції – засобів індивідуального захисту [масок, рукавичок, дезінфекторів, мийних засобів, пляшок від цих засобів].

¹²https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2020-Q2.pdf?v=4, с. 11.

УДАР ПО ZERO WASTE

Останніми роками в Україні активно поширювався тренд Zero Waste [«нуль відходів»] та усвідомлення потреби мінімізувати кількість відходів. Заклади громадського харчування почали переходити на безвідходну роботу кухні. Населення дедалі частіше почало використовувати багаторазову тару під час закуповування. Хоча доцільність зменшення кількості відходів розуміли майже всі, не всі були готові втілювати це через фінансову чи організаційну складові. Проте випадки були, і їх ставало більше, зокрема й через іміджеву привабливість Zero Waste.

Прогрес у цьому напрямку суттєво пригальмували протиепідемічні заходи та карантинні обмеження в організації роботи закладів громадського харчування, зокрема використання індивідуального поліетиленового пакування, одноразової тари для обслуговування. Усе це суттєво збільшило кількість сміття.

«Зміна поведінки [клієнтів] була в напрямку безпечності. Тобто, якщо людина бачить, що є щось індивідуально упаковане, то все-таки вона надає цьому перевагу в більшості випадків. Тобто, якщо ми мали два-три роки тому тренд, що люди почали ходити зі своїми багаторазовими чашками на каву, чи своїми пакетами, чи своїми якимись лоточками для покупок, то зараз це дуже важко відслідкувати. Усе ж таки, напевно, більший акцент зараз йде на безпекову складову. Тому що, як я це розумію, якщо хтось десь там міг руками помацати триста разів перед тим, то, ймовірно, я відмовлюсь, а візьму вакуумне щось», – керівник PR-відділу мережі закладів громадського харчування [Львів].

«Якщо дивитись на вплив на екологію – кількість витрачених масок, рукавичок, витраченого дезінфектора... Раніше ми, наприклад, використовували соломинки з соломи, а зараз їх потрібно індивідуально пакувати, і вони продаються лише упаковані в пластик. Усе, що віддаємо, теж потрібно давати із кришкою, а кришка – пластикова. Стаканчик покритий усередині поліетиленовою плівкою. До кави ми соломинок принципово не видаємо, але до холодних напоїв, які теж йдуть у пластиковій тарі, – видаються. Раніше ми хоч так намагались урізати кількість [пластикової тари], то зараз це неможливо. Зараз дуже багато сміття генерується», – власник кав'ярні [Полтава].

Зважаючи на те, що концепцію «нуль відходів» у Львові почали впроваджувати ще з 2017 року, ініціатива не була новою для місцевої влади та бізнесу. Команді ГО «Нуль відходів Львів» вдалося вплинути на розпорядження місцевої влади, внаслідок чого було дозволено обслуговувати гостей на літніх майданчиках, використовуючи багаторазовий посуд. Хоча МОЗ рекомендувало використовувати виключно одноразовий посуд. Такий поступ ми зауважили тільки у Львові.

У Львові ТЕБ [комісія з питань ТЕБ і НС] не зобов'язав нас це робити [пакувати крупи, овочі та бакалію у пластик]. Ми маємо зв'язок з міською радою, з облдержадміністрацією. І я хочу сказати, що вони працювали більше з розумінням, скажемо так. Вони слухають все ж таки європейські стандарти. І ми бачимо, що в Західній Європі не прийнятні такі рішення, які, в принципі, не давали більше захисту для клієнтів. І я хочу сказати, що чим більше ми фасуємо, тим більше ми викидаємо поліетиленових кульків. Ми завдаємо тим самим набагато більше шкоди для середовища, ніж захисту нашим клієнтам. Думаю, це було неправильне рішення. Що стосується цукру – можна, але гречка, яку ви там будете все рівно варити, або інші крупи, які ви однозначно будете мити... Я хочу сказати, що у Львові в нас було інакше бачення. Це нам допомогло, – директор гіпермаркету [Львів].

МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВІДХОДІВ

Морфологічний склад відходів є чи не найважливішим набором даних, на якому мають базуватися управлінські рішення щодо поводження з відходами. Зміни морфологічного складу відходів є відображенням змін у поведінці мешканців та бізнесу. Протиепідемічні заходи, зокрема карантинні обмеження, істотно змінили поведінку мешканців та бізнесу. Це вплинуло і на кількість та структуру твердих побутових відходів. Наприклад, ТОВ «Грінера Україна», що надає послуги з вивезення та утилізації сміття у Львові, інформувала на своїй сторінці про певні зміни у структурі побутових відходів. Зокрема, фіксували кількісні зміни у районах та в певних фракціях. Зменшення кількості відходів у центральній частині Львова пов'язано із закриттям закладів громадського харчування, готелів та хостелів, а також відсутністю туристів. Збільшення кількості відходів у житлових районах, зокрема органічних та негабаритних, ймовірно пов'язане з тим, що мешканці залишались удома, відтак готували більше їжі, користувалися службами доставки з додатковим пакуванням, прибирали помешкання та займалися дрібним ремонтом. На жаль, дослідження морфологічного складу відходів під час жорсткого карантину та опитування мешканців щодо зміни поведінки й генерування відходів не проводилось.

Дослідження зміни структури відходів від населення в період запровадження жорстких карантинних обмежень у Львові провела компанія Green Era¹³.

У межах проекту ми провели дослідження морфологічного складу відходів у двох ОСББ – у Львові [17–21 серпня] та в Полтаві [11–17 вересня]. Було обрано такі ОСББ, де відходи вивозять щодня, а відтак для дослідження брали їх накопичення за добу. У львівському ОСББ офіційно мешкає 350 осіб, у полтавському – 747 осіб. Дослідження в обох ОСББ проводили на території контейнерних майданчиків у понеділок, середу та п'ятницю безпосередньо перед тим, як за відходами приїздив сміттєвоз.

Водночас дослідження проявили подібну ситуацію у Львові та в Полтаві. Найбільшу частку відходів за масою становлять органічні відходи. Тому органам місцевої влади варто звернути увагу та спрямувати зусилля саме на забезпечення можливостей роздільного збору та компостування чи анаеробного зброджування органічних і зелених відходів. 14–18 % вторсировини у змішаних відходах вказують на потребу забезпечити можливість сортування відходів на обраних контейнерних майданчиках. Щодо інших відходів, то сюди належать такі категорії, як вуличний відсів, санітарно-гігієнічні засоби, текстиль, кераміка, а також забруднене й не ресурсоцінне полімерне пакування.

¹³<https://www.facebook.com/GreenEraLviv/photos/a.240809083047683/909249076203677/>

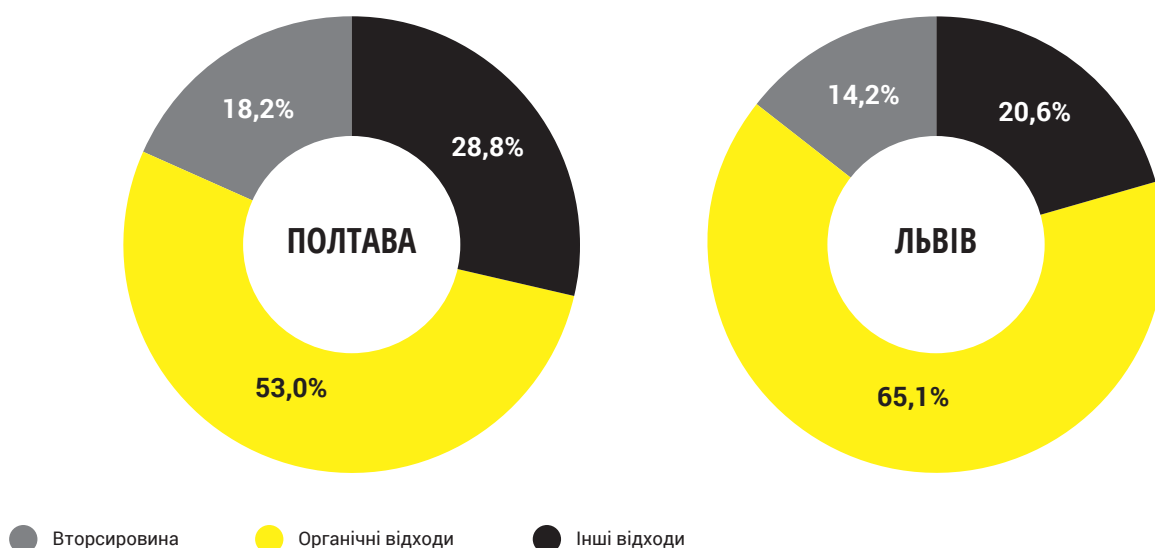
<https://www.facebook.com/GreenEraLviv/photos/a.240809083047683/920063805122204/>

Кількість утворених відходів у розрахунку на одного мешканця в досліджених ОСББ теж істотно не відрізняється і становить 510 грам на мешканця за добу [Львів] та 470 грам на мешканця за добу [Полтава]. Якщо припустити, що всі мешканці Львова утворюють таку кількість відходів за добу, і порівняти із середньодобовим утворенням твердих побутових відходів у місті, то населення відповідає за генерування 57 % ТПВ у місті. Інші 43 % утворюють комерційні та бюджетні установи.

Особлива увага в дослідженні морфологічного складу відходів була до засобів індивідуального захисту, зокрема до медичних масок і рукавичок. За три дні у Львові було виокремлено 39 масок на 350 мешканців, а в Полтаві – 60 масок на 747 мешканців. Зазвичай маски й рукавички люди кидали просто в смітник. Зафіксували лише поодинокі випадки, коли використані ЗІЗ були спаковані в окремий поліетиленовий пакет.

Варто зазначити, що результати цих досліджень потрібно узагальнювати обережно та застосовувати для загальних рекомендацій, адже, з одного боку, їх проводили на поодиноких контейнерних майданчиках, а з другого – в інший сезон та за послаблених карантинних обмежень. Проте в поєднанні з іншими дослідницькими методами, що використовували в межах проекту, морфологічний аналіз відходів доповнює розуміння ситуації. Він також вказує на потребу подальших досліджень та істотного покращення збору даних і відкритого доступу до них.

РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ МОРФОЛОГІЧНОГО СКЛАДУ ЗМІШАНИХ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ У ЛЬВОВІ ТА ПОЛТАВІ

РОБОТА В УМОВАХ КАРАНТИНУ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Загрозливість ситуації з поширенням захворюваності на COVID-19 була легко передбачуваною завдяки регулярним повідомленням щодо перебігу епідемій в інших країнах. В окремих випадках учасники дослідження говорять, що готувались до введення протиепідемічних заходів і в Україні. Водночас тривалість і масштаб цих заходів навряд чи був переоцінений.

«Насправді ми розуміли, яка є ситуація в цілому світі. І вже в лютому місяці ми почали активно проводити велику інформаційну кампанію щодо особистої гігієни, миття рук... Починали ми це робити, в першу чергу, з навчальних закладів – у садочках, школах. Ми почали масово закуповувати станції гігієни рук у навчальні заклади, у заклади охорони здоров'я, потім почали забезпечувати комунальні підприємства – закуповувати все для миття доріг, житлових будинків. Тобто, ці всі речі почали робитися з лютого місяця. З березня ми прийшли до того, що створили штаб, до складу якого входили люди з різних напрямків, з різних організацій», – чиновниця [Львів].

«Для нас [міста] це взагалі було дуже болісно, бо єдиним джерелом доходів міста є відпочивальники. Мова про санаторно-курортні заклади, ресторанний бізнес. Саме вони найбільше якраз і потерпають від карантинних обмежень. В один момент усі люди виїхали із санаторіїв. Санаторії закрилися, ресторани закрилися, і поступлення до бюджету, звичайно, кардинально впали. Які були виклики? Насамперед, треба було чітко зрозуміти, що прийшов час жорсткої економії. Перші кроки, які були зроблені, стосувались економії бюджетних коштів. Були зменшені чи переглянуті видатки на ті речі, які ми планували з початку року. Мова йде про капітальні ремонти вулиць, зарплати / надбавки / премії. Вибрали те, що першочергово потрібно. А ті речі, які були заплановані, на жаль, ми мали від них відмовитись», – чиновник [Трускавець].

Загальнонаціональні рекомендації щодо здійснення економічної діяльності окремими типами суб'єктів господарювання в умовах запровадження протиепідемічних заходів розробляли профільні органи державної влади, після чого їх делегували «на місця». На початку запровадження національного карантину органи місцевого самоврядування цілковито залежали від рішень Кабінету Міністрів, Міністерства охорони здоров'я, Державної комісії з питань техногенної безпеки та надзвичайних ситуацій та застосовували / копіювали їх у повному обсязі. Згодом локальна влада стала працювати на випередження таких рішень.

«Ми періодично бачили певне запізнення в рішеннях органів центральної влади. Іноді ми свої рішення приймали набагато швидше, а потім чекали постанов, чекали наказів Міністерства охорони здоров'я. Наприклад, елементарне тестування. Ми одразу зрозуміли, що треба тестувати, не чекаючи. Тобто, були накази, які чітко регламентували дії медичного персоналу і чітко говорили, що і як необхідно тестувати. Ми бачили, що вони не зовсім досконалі. Ми рекомендували виконувати ті всі речі трішки по-іншому. І, як правило, десь через три-чотири-п'ять днів Міністерство скидає нам цей алгоритм дій, який ми вже почали застосовувати за три-чотири дні до того. Але скоріш за все це виклик на певну бюрократію, бо, я думаю, що медичний персонал, лікарі, вони всі однакового рівня: що в Києві, що в Полтаві, що в Харкові. І бачаться ці процеси фактично однаково. Але є певна бюрократія, яка заважає швидко реагувати... Те саме стосується вимоги дезінфекції вулиць, тротуарів: наше комунальне підприємство на перший період обробляло дороги, тротуарну плитку, сміттєві урни. Коли були такі вимоги і серйозний контроль з боку державної влади, ми навіть парки, сквери свої поливали цими дезінфікуючими розчинами. Потім зрозуміли, що це все малоефективно і достатньо затратно. А потім прийшла, скажімо так, бумага з Києва, що нам не треба дезінфікувати, просто достатньо поливати», – чиновник [Полтава].

«Ми, навпаки, старалися мінімізувати ті чи інші обмеження і дати можливість працювати, розвиватися бізнесу. Тобто, специфічних обмежень у нас явно не було. У нас були специфічні, можливо, послаблення. Наприклад, коли обласна комісія ТЕБ та НС забороняла ті чи інші кроки, але ми були змушені піти на відкриття готелів, санаторіїв, бюветів мінеральних вод тощо», – чиновник [Трускавець].

За імplementацію протиепідемічних заходів на локальному рівні відповідали обласні та місцеві комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій [ТЕБ та НС] [у Львові додатково був створений також Штаб протидії COVID]. Кількість засідань міських комісій з питань ТЕБ і НС та їхній склад змінювалися залежно від періоду запровадження карантинних обмежень та викликів, що поставали перед містами. Усі рішення Комісії публікували на офіційних онлайн-платформах ОМС та комунікували через посадовців на офіційних сторінках у соціальних мережах і традиційних ЗМІ [ТБ, радіо, преса]. Крім того, у більшості міст були створені умови для онлайн чи офлайн комунікації з окремими середовищами: від спільних чатів у Telegram, WhatsApp і конференцій у Zoom та Skype до дорадчих органів при виконавчих комітетах. У Львові, наприклад, представники окремих середовищ брали активну участь в формуванні переліку обмежувальних заходів.

«У принципі, більшість з них [рекомендацій в умовах карантину для бізнесу] не те, щоб погоджувались, вони [представники бізнесу] самі ці правила писали. Ми розуміли, що наше завдання – мінімізувати соціальні контакти. То давайте разом придумуємо, як це може бути. Радимось. І це, насправді, – найбільш дієвий інструмент», – чиновник [Львів].

«Ми, фактично, спільно [із владою] складали оці протоколи. Ми давали рекомендації, побажання щодо норм і речей, які були прописані в протоколах. Бо, як я вже казав, ми вже мали якусь практику у прийнятті певних рішень стосовно санітарії і безпеки. Чому б не поділитись нею з іншими закладами громадського харчування? Тобто, тут завжди є рішення, певні рекомендації ВООЗ і Міністерства [охорони здоров'я України], певні рішення, які приймаються на місцях, а ти, якщо вникнеш у процес як операційник, можеш піддавати це сумніву. І, власне, десь у цих процесах ми були залучені... Ми давали свої рекомендації, своє бачення. І ті речі десь не знаходили своє відображення в тих протоколах», – керівник PR-відділу мережі закладів громадського харчування [Львів].

В інших містах-кейсах подібну кооперацію ініціювали радше представники бізнесу.

«Я написав алгоритм роботи при карантинних обмеженнях, запропонував цей алгоритм міській раді. Тоді міська рада викликала мене та ще кількох власників кав'ярень на обговорення. Я пояснив, що багато хто все одно працює тихенько, а контроль відбувається вибірково, це по-перше. А по-друге, ви заганяєте бізнес у тій... Ті алгоритми, що я запропонував, – вони дуже логічні. Усе, що зараз прописано, воно майже так само описано, як це я пропонував,» – власник кав'ярні [Полтава].

Для бізнесу основними джерелами інформації щодо особливостей організації робочого процесу були офіційні ресурси Кабінету Міністрів України, Міністерства охорони здоров'я, головного санітарного лікаря, міських рад. Через велику кількість інформації та відсутність єдиного ресурсу для її отримання приватним підприємцям доводилось звертатися до сторонніх фахівців задля отримання роз'яснень, зокрема щодо юридичних моментів.

З інтерв'ю також відомо, що міські чиновники [за потреби] проводили в телефонному режимі індивідуальні роз'яснювальні розмови щодо роботи в умовах карантину.

«Стосовно себе особисто можу сказати, що я дуже з міською радою комунікувала. Міська і обласна ради, вони постворювали групи в месенджерах, збирали постійно по зумах і скайпах перед введенням протоколів для інструктажів і обговорення якихось критичних питань. Навіть ділились контактами, коли була проблема з дезінфекторами і масками, в кого можна було б їх купити. Будь-які нові правила скидалися поштою, у групи. Роздруківки основні, ролики для інформування покупців щодо того, як себе поводити, що робити – це все вони теж надавали. Для мене, як для, скажімо так, рупору, який безпосередньо комунікує з клієнтами, було достатньо інформації від місцевої влади», – директорка з маркетингу мережі супермаркетів.

Теми, які найактивніше комунікували: небезпека вірусу, рекомендації щодо уникнення зараження, заклики залишатися вдома.

ПРАКТИКИ ТА РІШЕННЯ У КРАЇНАХ-ЧЛЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Європейський Союз ще 14 квітня опублікував Рекомендації щодо роботи сфери поводження з відходами¹⁴. Це документ настанов з урахуванням забезпечення високого рівня захисту здоров'я людей та довкілля, а також запобігання та зменшення перебоїв у наданні належних послуг поводження з відходами. Розроблений на підставі консультацій з експертами з питань відходів від країн-членів, із ключовими зацікавленими сторонами у сфері поводження з відходами, та на основі рекомендацій Європейського центру з профілактики та контролю захворюваності [ЄЦПКЗ]. За необхідності Рекомендації будуть оновлювати. Також було розроблено окрему рекомендацію щодо відвантаження відходів в умовах спалаху коронавірусу.

У цьому документі було визначено, що належне поводження з відходами – це частина найнеобхідніших послуг для нашого суспільства. У ЄС одна особа в середньому за рік продукує близько пів тонни твердих побутових відходів. Це означає, що за тиждень одне домогосподарство виробляє понад 20 кг твердих побутових відходів. Запобігання збоєм у системі поводження з відходами, включно з роздільним збором та переробкою, є критично важливим для здоров'я та безпеки громадян, для довкілля та економіки.

Запобігання збоєм у зборі окремих видів відходів – важлива гарантія того, що: інфраструктура для збору та обробки змішаних побутових відходів не перевантажена, не створює потенційних додаткових ризиків для здоров'я; спільні зусилля зі збору відходів цінують; платники податків не сплачують занадто великої частки своїх доходів на поводження з відходами; громадяни можуть дотримуватися звичок, корисних для довкілля. Роздільний збір є також важливим для дотримання траєкторії руху до кругової економіки, а також для робіт і бізнесу, що залежать від постачання вторсировини.

Відповідно до статті 13 Директиви 2008/98/ЄС «Про відходи»¹⁵ практики збору відходів можна адаптувати до умов коронавірусної кризи задля захисту громадського здоров'я. Будь-які зміни повинні відповідати законодавству ЄС про відходи. Вони мають бути необхідними і пропорційними для захисту здоров'я людей, зокрема шляхом обмеження цих практик тільки до сфер і часових рамок, необхідних для реагування на ризик, виявлений на основі найновіших наукових рекомендацій. Також вони мають бути спрямовані на виконання загально-го завдання – роздільного збору та переробки відповідно до ієрархії поводження з відходами.

У 2014–2020 роках країни-члени ЄС виділили 4,9 млрд євро на фінансування регіональної політики у сфері поводження з відходами. Це передбачає підтримку заходів щодо запобігання утворенню відходів та підвищення рівня поінформованості населення, облаштування роздільних систем збору (серед них і обладнання та транспортних засобів) та інфраструктури для переробки, розбудову адміністративних спроможностей та інші інвестиції, пов'язані з місцевими пріоритетами¹⁶. Станом на кінець 2019 року 31 % із цієї суми ще не було виділено на фіксовані проекти. Органи поводження з твердими побутовими відходами у регіонах та в країнах-членах ЄС можуть надати більше інформації про можливості фінансування. Також кошти можна отримати у рамках фінансування інших пріоритетів політики розвитку ЄС, зокрема і для управління ризиками природних катастроф чи охорони здоров'я.

Крім того, відповідно до норм ЄС про державну допомогу країни-члени можуть надавати підтримку і з власних фондів у формі безпосередніх грантів чи податкових пільг підприємствам у всіх секторах, що ризикують зіткнутися з раптовим скороченням чи нестачею оборотних коштів. З метою реагування на поточну кризу 19 березня 2020 року Комісія прийняла нову тимчасову рамкову програму державної допомоги, відповідно до якої країни-члени ЄС можуть надавати різні форми допомоги, включно з грантами в розмірі до 800 тис. євро, державні гарантії на позики чи заходи для уможливлення позик із пільговими відсотковими ставками. Країни-члени ЄС можуть використовувати усі ці можливості для гарантування суб'єктам економічної діяльності, що працюють у сфері поводження з відходами, доступу до фінансування. У такий спосіб це допоможе їм вийти з теперішньої кризи.

¹⁴Поводження з відходами в умовах кризи, спричиненої коронавірусом

https://zerowastelviv.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/waste_management_guidance_dg-env_UKR.pdf

¹⁵OJ L 312, 22.11.2008, p. 3

¹⁶In profile: EU support to waste management

<https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/xqec-t5kv>

ПРОДАЖ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТА НЕПРОДОВОЛЬЧИХ ГРУП ТОВАРІВ

Діяльність супермаркетів, закладів торгівлі продовольчими та непродовольчими товарами відбувалася відповідно до постанов МОЗ №17 від 09.05.2020¹⁷ та №21 від 16.05.2020¹⁸. На початку запровадження карантину робота продовольчих ринків була заборонена, однак із пом'якшенням карантинних умов у травні 2020 року їхня діяльність також відбувалася відповідно до згаданих вище постанов [а вже у червні був прийнятий цільовий протокол роботи¹⁹].

Ці постанови передбачали, зокрема, здійснення обліку і контролю за станом здоров'я працівників, обмеження одночасної кількості відвідувачів у торгових залах, запровадження додаткових заходів із дезінфекції торговельного обладнання, забезпечення працівників засобами індивідуального захисту, переведення офісу на дистанційну роботу тощо.

«Усе почалося в березні. Спочатку всі не сприймали то серйозно. А коли все почало вимальовуватись, коли виголосили, що дійсно запроваджується карантин, що більшість не буде виходити на роботу, про те, що будуть обмежувати пересування містом, – це викликало великий шок, стрес і хаос у всіх. Не всі були готові до такого. Вірніше, ніхто не був готовий. Відповідно вже по ситуації пробували переналаштовувати весь бізнес, усі бізнес-процеси і, в першу чергу, віддалену роботу. Наш бізнес – це продукти харчування та речі першої необхідності. Для всіх людей ми повинні були забезпечити безперервну роботу, усі магазини забезпечити товарами. Відповідно треба було швидко переналаштовувати: провести перемовини з усіма постачальниками, логістами доставки, щоб ці ланцюги не переривались, не було випадів товарів. І теж великий шмат [роботи] перепав департаменту по роботі з персоналом, який був наляканий; багато людей відмовились виходити на роботу, звільнялись, брали лікарняні», – директорка з маркетингу мережі супермаркетів.

Ми виокремили низку сумнівних офіційних рекомендацій, що стосувались утворення відходів. На основі рекомендацій закордонних фахових організацій та установ, а також на підставі авторитетних досліджень, ми сформулювали пропозиції: що варто скасувати та/або змінити.

¹⁷Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів при торгівлі продовольчими [окрім ринків] та непродовольчими товарами на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби [COVID-19]

<https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%A1%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%80/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2017.pdf>

¹⁸Про внесення зміни до постанови головного державного санітарного лікаря України №14 від 27 квітня 2020 року «Щодо протидії поширенню коронавірусної хвороби [COVID-19] в місцях торгівлі харчовими продуктами на агропродовольчих ринках»

<https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%A1%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%80/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2021.pdf>

¹⁹Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів з торгівлі на ринках на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби [COVID-19]

https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%A1%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%80/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2034_1.pdf

ОФІЦІЙНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ПРОПОЗИЦІЇ ПРОЄКТУ

Користуватися виключно рідким милом.

Можна використовувати і тверде мило.

Не використовувати багаторазові рушники.

Дозволити персоналу використовувати багаторазові рушники. Кожен працівник має мати особистий рушник, прати який необхідно щонайменше раз на два дні.

Дозволити клієнтам використовувати багаторазові рушники. Використаний рушник клієнт має покласти у кошик для прання, а адміністрація – забезпечити прання рушників після кожного використання.

Проводити температурний скринінг перед початком зміни.

Проводити температурний скринінг частіше [кожні 2-3 години під час зміни].

Централізовано збирати використані ЗІЗ та паперові серветки і поміщати їх у пакети для подальшої утилізації.

Забезпечити персонал наборами багаторазових масок.

[Для речових ринків] Використовувати одноразові рукавиці під час примірки одягу [під час вибору одягу чи взуття також рекомендовано бути в рукавицях].

Забезпечити можливість клієнтам дезінфікувати руки до та після примірки одягу чи взуття.

Важливо, щоб продавці та клієнти дотримувались маскового режиму.

Заохочувати відвідувачів використовувати багаторазові торбинки. Заохочувати відвідувачів використовувати багаторазову тару для кулінарії, м'яса, риби, бакалії.

Заохочувати працівників приносити їжу у своїй тарі.

Встановити захисні екрани із плівки або пластику між продавцями і покупцями [1,5 м відстані за наявності екрану, 3 м – без екрану].

Намагатися кожні 2-3 години здійснювати санітарну обробку всіх поверхонь, що контактують із продуктами харчування.

Намагатися максимально часто [кожні 2-3 години] здійснювати санітарну обробку всіх поверхонь, що контактують із продуктами харчування.

Зробити доступними дезінфекційні засоби для клієнтів, коли вони входять і виходять із торгового залу. Встановити дезінфекційні засоби біля кас для самообслуговування та апаратів для зважування фруктів, овочів та бакалії. Наголошувати клієнтам на необхідності їх використання. Встановити дезінфекційні засоби біля кошиків і візочків для продуктів, біля щипців, диспенсерів, біля совочків для круп, солодоців.

Пакувати крупи, овочі та бакалію у пластик.

Хлібобулочні вироби не розміщувати відкрито на прилавку. Можна використовувати захисний екран. Біля випічки помістити щипці та паперові пакети для клієнтів. Дрібніші вироби [печиво] варто розміщувати у вітринах з оргскла. Біля них забезпечити наявність паперових пакетів і щипців.

Станом на сьогодні немає наукових доказів того, що їжа пов'язана з передачею коронавірусу. Натомість можна забезпечити працівників індивідуальними захисними екранами. Клієнти і персонал повинні суворо дотримуватися належних правил особистої гігієни, коли знаходяться біля відкритих вітрин з овочами і фруктами.

Клієнтам варто рекомендувати мити фрукти й овочі питною водою перед споживанням.

РЕКОМЕНДАЦІЯ УСІМ ВИЩЕЗГАДАНИМ УСТАНОВАМ: НАЛАГОДИТИ СОРТУВАННЯ ВТОРСИРОВИНИ І РОЗДІЛЬНИЙ ЗБІР ОРГАНІЧНИХ ВІДХОДІВ.

ЗАКЛАДИ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ ТА СЛУЖБИ ДОСТАВКИ

Не всі заклади громадського харчування припинили свою роботу через загрозу пандемії²⁰. Деяким вдалося адаптуватися та переорієнтувати свою роботу [на доставку їжі чи напоїв]. Із послабленням карантину спочатку відкрили літні майданчики, згодом [зі значними обмеженнями] і внутрішні приміщення. Водночас усі заклади зазнали суттєвих витрат через скорочення клієнтського потоку, виплату заробітних плат та здійснення інших платежів в умовах жорсткого карантину.

«Чесно кажучи, я розумію, що країна не готова була, і ніхто не був готовий. А в інших країнах це раніше почалося. Але підтримки не було. Нам довелося влізти у великі борги, за якими тепер треба сплачувати відсотки, і відповідати мені особисто для того, щоб люди не втратили роботу, і те, що я створював п'ять років, жило», – власник кав'ярні [Полтава].

Зклади громадського харчування та служби доставки діяли відповідно до постанов МОЗ №18 від 09.05.2020²¹ та №32 від 02.06.2020²².

Обмеження в діяльності закладів громадського харчування після відновлення їхньої роботи клієнти почасти зустрічали нерозумінням чи незгодою.

«[Клієнти] ображаються, не хочуть відпочивати з дискомфортом, не розуміють, чому вони мають закінчувати трапезу швидше, чому вони не можуть сидіти всією родиною за один столик. Усе то морально важко пояснити навіть сьогодні. Ми ж працюємо на свого гостя, і найважливіше для нас те, що гість має бути задоволеним. А про яке задоволення може йти мова, якщо створені такі умови праці... Я от не розумію, як у маршрутному таксі можуть сидіти один біля одного чужі люди, а за столиком у ресторані рідні цього робити не можуть», – адміністраторка ресторану [Трускавець].

²⁰ Деякі заклади громадського харчування припинили свою роботу ще до відповідної постанови міської ради в основному через велику кількість суперечливої інформації щодо загрози вірусу, інші – почали вводити додаткові безпекові заходи [дистанціювання між клієнтами, додаткові дезінфекційні заходи] ще до введення в дію відповідних постанов та офіційних рекомендацій.

²¹ Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів при роботі закладів громадського харчування на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби [COVID-19]

<https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%A1%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%80/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2018.pdf>

²² Про внесення змін до Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів у закладах громадського харчування на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби [COVID-19]

<https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%A1%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%80/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2032.pdf>

«Насправді були випадки, зокрема в перші дні, коли відкрили літні майданчики, люди приходили і, скажімо, не всі розуміли важливість дистанціювання. Скажімо, приходили і сідали по п'ять за один столик. Тоді просто в персональному порядку приходив менеджер і пояснював: «Слухайте, якщо ви хочете ще завтра тут посидіти і випити пива, то сьогодні мусите розсістися за два столики, бо інакше завтра ми просто не зможемо продовжити роботу, бо це недотримання протоколів»... Тобто, або ми дотримуємось певних норм і працюємо, або ми не працюємо і всі сидимо вдома», – керівник PR-відділу мережі закладів громадського харчування [Львів].

Виділяємо низку сумнівних рекомендацій щодо роботи закладів громадського харчування, що стосувались утворення відходів, та надаємо відповідні пропозиції.

ОФІЦІЙНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Користуватися виключно рідким милом.

Не використовувати багаторазові рушники.

Проводити температурний скринінг перед початком зміни.

Персоналу [працівникам залів, служб доставки] використовувати одноразові захисні маски та рукавички.

Змінювати захисні одноразові маски кожні 3 години.

Централізовано збирати використані ЗІЗ та паперові серветки і поміщати їх у пакети для подальшої утилізації.

Видавати замовлення у багаторазовому посуді виключно за наявності посудомийної машини, що відповідає низці технічних характеристик.

Дозволено користуватись одноразовим посудом із картону чи паперу.

ПРОПОЗИЦІЇ ПРОЄКТУ

Можна використовувати і тверде мило.

Дозволити персоналу використовувати багаторазові рушники. Кожен працівник має мати особистий рушник, прати який необхідно щонайменше раз на два дні.

Дозволити клієнтам використовувати багаторазові рушники. Використаний рушник клієнт має скласти в кошик для прання, а адміністрація – забезпечити прання рушників після кожного використання.

Проводити температурний скринінг частіше [кожні 2-3 години під час зміни].

Забезпечити персонал наборами багаторазових масок.

Рукавички надівати обов'язково лише при контакті з готовою їжею, яку розносять і подають клієнтам.

Рукавички надівати бажано під час непродовольчих заходів. Наприклад, щоб відчинити / зачинити двері та спорожнити сміттєві баки. Після використання їх необхідно зняти і викинути у загальний смітник, а руки добре помити з милом.

Дозволити використання багаторазового посуду і без наявності у закладі посудомийної машини, попередньо видавши персоналу чіткі інструкції щодо належного миття багаторазового посуду.

Віддавати перевагу багаторазовому посуду. Одноразовий видавати лише на вимогу клієнта.

Прибори й кондimenti [цукор, мішалки, трубочки тощо] до напоїв мають бути в індивідуальній упаковці.

Одноразові мішалки замінити на звичайні металеві ложки.

Офіціант чи бариста повинні попередньо запитувати клієнта, чи потрібен їм цукор / мішалки / соломинки.

Меню розміщувати біля входу чи на столах для безконтактного ознайомлення.

Меню виготовляти з матеріалу, що дозволяє обробку дезінфекційним засобом.

Дозволено видавати одноразові паперові меню за умови їх подальшої утилізації.

Паперові меню після використання відсортовувати як макулатуру.

У Львові існували окремі додаткові вимоги до закладів харчування та служб доставки. Розглянемо деякі з них.

ОФІЦІЙНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ПРОПОЗИЦІЇ ПРОЄКТУ

Використовувати столові прибори в одноразовому пакуванні.

Подавати прибори без додаткового пакування або в багаторазовому [із тканини].

Заохочувати розробку системи багаторазової тари.

[Літнім майданчикам] До кожного замовлення рекомендовано додавати вологі серветки та дезінфектори в індивідуальному пакуванні.

Забезпечити персонал наборами багаторазових масок.

Використовувати дезінфектори, а не рукавиці.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ СЛУЖБАМ ДОСТАВКИ ЇЖИ

- Заохочувати розробку системи багаторазової заставної тари для постійних клієнтів [пропонувати соуси у багаторазовій тарі].
- Завжди попередньо запитувати, чи потрібні серветки і прибори, цукор тощо.

РЕКОМЕНДАЦІЯ УСІМ ВИЩЕЗГАДАНИМ УСТАНОВАМ: НАЛАГОДИТИ СОРТУВАННЯ ВТОРСИРОВИНИ І РОЗДІЛЬНИЙ ЗБІР ОРГАНІЧНИХ ВІДХОДІВ.

ІНШІ СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ми додатково проаналізували рекомендації щодо роботи закладів розміщення та салонів краси.

Готелі діяли відповідно до постанови МОЗ №22 від 21.05.2020²³.

ОФІЦІЙНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	ПРОПОЗИЦІЇ ПРОЄКТУ
Користуватися рідким милом.	Можна використовувати і тверде мило.
На рецепції готелю встановити захисний екран між персоналом та відвідувачами.	Дотримуватися дистанції між клієнтами та персоналом. Персонал має носити маски та дезінфікувати поверхню стійки кожні 2-3 години.
Не використовувати багаторазові рушники.	Дозволити персоналу використовувати багаторазові рушники. Кожен працівник має мати особистий рушник, прати який необхідно щонайменше раз на два дні. Дозволити клієнтам використовувати багаторазові рушники. Використаний рушник клієнт має покласти в кошик для прання, а адміністрація – забезпечити прання рушників після кожного використання.
Централізовано збирати використані ЗІЗ та паперові серветки і поміщати їх у пакети для подальшої утилізації. Встановити додаткові контейнери / урни для ЗІЗ, паперових серветок у місцях загального користування [холах, коридорах тощо].	Забезпечити персонал наборами багаторазових масок. Заохочувати клієнтів використовувати багаторазові маски. Використані одноразові маски можна викидати у загальний смітник. За відсутності у клієнтів симптомів вірусу – помістити ЗІЗ у пакет на 72-годинний карантин, після чого викинути до загального смітника. Встановити дезінфектори для персоналу у місцях найбільшого контакту з клієнтами.

²³Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів в готелях на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби [COVID-19]

<https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%A1%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%80/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2022.pdf>

Перукарні та салони краси діяли відповідно до постанови МОЗ №20 від 09.05.2020²⁴.

ОФІЦІЙНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	ПРОПОЗИЦІЇ ПРОЄКТУ
Користуватися рідким милом.	Можна використовувати і тверде мило.
Не використовувати багаторазові рушники.	Дозволити персоналу використовувати багаторазові рушники. Кожен працівник має мати особистий рушник, прати який необхідно щонайменше раз на два дні. Дозволити клієнтам використовувати багаторазові рушники. Використаний рушник клієнт має покласти в кошик для прання, а адміністрація – забезпечити прання рушників після кожного використання.
Проводити температурний скринінг перед початком зміни.	Проводити температурний скринінг частіше [кожні 2-3 години під час зміни].

У Львові існували окремі додаткові вимоги до закладів харчування та служб доставки. Розглянемо деякі з них.

ОФІЦІЙНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	ПРОПОЗИЦІЇ ПРОЄКТУ
Інструменти для обслуговування клієнтів мають пройти 4 етапи дезінфекції та стерилізації. Замінити за можливості інструменти постійного користування на одноразові.	Використовувати багаторазові інструменти без пакування, які дезінфікувати після кожного клієнта.

²⁴Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів у перукарнях та салонах краси на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби [COVID-19]

<https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%A1%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%80/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2020.pdf>

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВООЗ ПЕРСОНАЛУ З ОБСЛУГОВУВАННЯ

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПЕРСОНАЛУ З ОБСЛУГОВУВАННЯ

- Дотримуватися належної гігієни рук – мити руки водою з милом принаймні 20 секунд.
- Використання дезінфекційних засобів для рук на спиртовій основі не замінює миття рук з милом та використовується лише тоді, коли з певних причин немає доступу до води і мила.
- Дотримуватися гігієни дихання [прикривати рот і ніс при кашлі або чханні; носити маску чи/та респіратор].
- Часто очищати / дезінфікувати робочі поверхні та точки дотику, такі як дверні ручки [кожні 2-3 години або після кожного клієнта].
- Уникати тісного контакту з тими, хто має симптоми респіраторних захворювань, таких як кашель і чхання.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ БАГАТОРАЗОВИХ МАСОК

- Співробітникам варто надати інформацію щодо правильного використання, зняття та прання тканинних масок.
- Тканинні маски призначені для захисту інших людей, якщо користувач не має симптомів; вони не є хірургічними масками, респіраторами чи засобами індивідуального захисту, але за відсутності симптомів достатньо захищають присутніх від можливого інфікування.
- Багаторазові маски безпечно використовувати тоді, коли персонал не має симптомів вірусу; якщо симптоми є, працівника потрібно негайно відправити на карантин, а використані ним одноразові засоби утилізувати відповідно до рекомендацій Міністерства екології та природних ресурсів.

Рукавички використовувати можна, але необхідні вони лише під час передавання клієнту готової їжі та/чи здійснення непродуктивних заходів [відчинення / зачинення дверей, спорожнення сміттєвих баків].

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ РУКАВИЧОК

- Після зняття рукавичок необхідно помити руки з милом.
- Працівники також повинні уникати дотиків до рота та очей, коли носять рукавички.
- Одноразові рукавички не варто використовувати як альтернативу миття рук [коронавірус може потрапити на одноразові рукавички так само, як потрапляє на руки працівників].
- Використання одноразових рукавичок може створити помилкове відчуття безпеки та призвести до того, що персонал не митиме руки так часто, як це потрібно.
- Миття рук є більшим захисним бар'єром для зараження, ніж носіння одноразових рукавичок.
- Адміністрація закладу повинна забезпечити належні санітарно-гігієнічні умови у приміщеннях та стимулювати працівників харчових підприємств ретельно і часто мити руки.
- Для миття рук достатньо звичайного мила та теплої проточної води.
- Дезінфекційні засоби для рук можна використовувати як додатковий засіб, але вони не повинні замінювати миття рук.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОРОНАВІРУС І НЕ ТІЛЬКИ

Згідно з даними Соціологічної групи «Рейтинг»²⁵, протягом квітня 2020 року українці уважно сліdkували за новинами про коронавірус.

ЯК ЧАСТО ВИ СЛІDKУЄТЕ ЗА НОВИНАМИ ПРО КОРОНАВІРУС?

● Часто

● Інколи

● Рідко

● Важко відповісти

● Взагалі не цікавлюсь

Джерело: Соціологічна група «Рейтинг»

ІНФОРМАЦІЯ В МЕДІАПРОСТОРІ

З 1 по 30 квітня 2020 року в медіапросторі зафіксовано суттєво більше публікацій, пов'язаних із засобами індивідуального захисту, ніж із темою відходів. Водночас публікації з позначками «сміттєвої групи» представлені рівномірніше в медіапросторі упродовж досліджуваного періоду, а ажітаж із ЗІЗ-темою швидко спадає вже на початку місяця.

²⁵Соціологічна група «Рейтинг». Українці на карантині: моніторинг суспільних настроїв

<http://ratinggroup.ua/research/ukraine/1f899becb5cbe23739dc1f91bc61a97d.html>

ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ЗГАДОК КЛЮЧОВИХ СЛІВ ПОШУКУ [МІЖ НИХ І ПЕРЕДРУКИ]

	«СМІТТЯ»	«СМІТТЕЗВАЛИЩЕ»	«контейнери»	«упаковка»	«засоби індивідуального захисту»	«маски»	«рукавиці»
01.Кві	42	3	12	10	155	284	72
02.Кві	31	1	8	14	147	130	63
03.Кві	42	4	13	6	172	29	61
04.Кві	20	1	10	2	77	24	27
05.Кві	14	1	5	3	43	23	22
06.Кві	22	3	5	6	14	22	29
07.Кві	31	3	13	5	15	13	37
08.Кві	38	3	6	5	16	12	40
09.Кві	46	3	13	8	13	24	41
10.Кві	46	0	5	2	6	25	18
11.Кві	17	1	5	3	1	9	13
12.Кві	9	3	2	2	1	10	8
13.Кві	25	3	8	6	4	17	23
14.Кві	28	7	7	5	14	16	32
15.Кві	26	1	3	2	14	26	26
16.Кві	28	1	0	3	10	16	31
17.Кві	26	6	0	4	5	14	34
18.Кві	12	3	1	3	4	8	13
19.Кві	12	0	2	0	0	4	8
20.Кві	16	0	2	5	5	5	13
21.Кві	12	1	2	2	31	5	17
22.Кві	17	0	2	0	11	16	26
23.Кві	20	2	1	2	12	10	20
24.Кві	14	0	4	3	13	22	19
25.Кві	3	1	3	0	1	7	6
26.Кві	6	0	1	0	1	12	9
27.Кві	20	3	5	2	10	14	13
28.Кві	25	2	8	3	9	12	8
29.Кві	20	3	7	2	8	9	23

КІЛЬКІЛЬКІСТЬ ОРИГІНАЛЬНИХ ПУБЛІКАЦІЙ ЗІ ЗГАДКАМИ КЛЮЧОВИХ СЛІВ ПОШУКУ

	«СМІТТЯ»	«СМІТТЕЗВАЛИЩЕ»	«КОНТЕЙНЕРИ»	«УПАКОВКА»	«засоби індивідуального захисту»	«маски»	«рукавиці»
01.Кві	29	1	6	5	66	131	36
02.Кві	14	1	1	6	55	53	33
03.Кві	24	2	7	3	73	8	20
04.Кві	11	0	4	2	31	7	12
05.Кві	6	0	2	1	16	3	7
06.Кві	13	3	3	1	5	11	12
07.Кві	21	0	7	2	7	1	23
08.Кві	14	0	3	1	8	3	17
09.Кві	36	2	6	5	1	9	20
10.Кві	29	0	2	0	2	7	6
11.Кві	6	0	1	0	0	1	4
12.Кві	3	3	2	0	1	4	4
13.Кві	15	2	3	4	2	5	7
14.Кві	20	5	3	2	10	3	15
15.Кві	13	0	1	2	8	4	11
16.Кві	12	0	0	2	3	6	11
17.Кві	13	0	0	3	4	1	16
18.Кві	4	0	0	1	1	2	6
19.Кві	4	0	1	0	0	1	2
20.Кві	6	0	0	1	2	2	6
21.Кві	4	0	1	1	13	2	9
22.Кві	8	0	2	0	5	1	7
23.Кві	7	2	0	2	4	4	11
24.Кві	7	0	2	2	3	2	3
25.Кві	1	0	2	0	0	3	2
26.Кві	4	0	0	0	0	3	0
27.Кві	9	1	2	1	3	3	6
28.Кві	13	1	6	1	3	7	5
29.Кві	6	0	0	1	4	3	13

ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ПУБЛІКАЦІЙ У РІЗНИХ ДЖЕРЕЛАХ

	Інтернет	Соцмережі	Преса	ТБ	Інформагентства	Радіо
сміття	49 %	48 %	1 %	1 %	1 %	0 %
сміттєзвалища	45 %	53 %	1 %	1 %	0 %	—
контейнери	65 %	31 %	2 %	1 %	1 %	—
упаковка	40 %	56 %	2 %	1 %	1 %	—
ЗІЗ	70 %	26 %	1 %	1 %	2 %	0 %
маски	47 %	32 %	5 %	9 %	7 %	0 %
рукавиці	59 %	31 %	3 %	4 %	2 %	0 %

Водночас ключові слова пошуку рідко є у фокусі публікацій / відіграють головну роль.

РОЛЬ КЛЮЧОВОГО СЛОВА ПОШУКУ В ПУБЛІКАЦІЯХ

	головна	другорядна	епізодична
сміття	8 %	23 %	70 %
сміттєзвалища	24 %	7 %	68 %
контейнери	4 %	11 %	85 %
упаковка	5 %	4 %	91 %
засоби індивідуального захисту	14 %	13 %	73 %
маски	5 %	8 %	87 %
рукавиці	9 %	6 %	85 %

Більшість агрегованих матеріалів тиражували повідомлення щодо запровадження додаткових протиепідемічних заходів.

«Сміття» згадують у великій кількості публікацій різного контексту: протиепідемічні заходи [~18 %], поводження з відходами [~16 %], відходи і пандемія [~10 %], надзвичайні ситуації [~8 %], медичні відходи [~7 %] тощо. Кількість згадувань «сміттєзвалища» значно нижча, переважно у таких контекстах: поводження з відходами [~27 %], надзвичайні ситуації [~14 %], екологічні проблеми [~13 %], відходи і пандемія [~9 %], медичні відходи [~7 %], тверді побутові відходи [~7 %]. «Контейнери» найчастіше згадують у публікаціях про протиепідемічні заходи [~27 %], відходи та пандемію [~15 %], поводження з відходами [~11 %], медичні відходи [~11 %], ТПВ [~8 %]. Майже половина публікацій щодо «упаковка» стосується протиепідемічних заходів [~47 %].

ПРИКЛАДИ ПУБЛІКАЦІЙ

- Коронавірус та виклики для компаній зі збору відходів
https://zaxid.net/koronavirus_ta_zbir_vidhodiv_vikliki_dlya_kompaniy_zi_zboru_smittya_n1501450
- Нова проблема пандемії: пластикове забруднення
<https://www.dw.com/uk/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B0-%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%97-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B5-%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/a-53229740>
- Мінрегіон закликав українців продукувати менше сміття під час карантину
<https://portal.lviv.ua/news/2020/04/02/minrehion-zaklykav-ukraintsiv-produkovaty-menshe-smittia-pid-chas-karantynu>
- В Києве показали контейнери для использованных масок
<https://www.pravda.com.ua/rus/news/2020/04/29/7249872/>
- Коронавірус. Що робити з одягом, продуктами, упаковкою та телефоном?
<https://www.radiosvoboda.org/a/koronavirus-sho-robyty-z-odiyagom-produktamy-upakovkoju-telefonom/30523579.html>
- Коронавірус та медичні відходи: Україна та світ
<http://epl.org.ua/announces/koronavirus-ta-medychni-vidhody-ukrayina-ta-svit/>
- Поводження із медичними відходами
<https://www.dei.gov.ua/posts/828>
- Купи сміття біля будинків: чому у Чернівцях не вивозять побутові відходи та кого за це будуть штрафувати
<https://shpalta.media/2020/04/28/kupi-smittya-bilya-budinkiv-chomu-u-chernivcyax-ne-vivozyat-pobutovi-vidhodi-ta-kogo-za-ce-budut-shtrafovati/>
- Стихійні сміттєзвалища – проблема сьогодні
<https://ns-plus.com.ua/2020/04/13/23286/>
- За добу у Києві сталося 42 пожежі: горіла трава і сміття
<https://www.pravda.com.ua/news/2020/04/5/7246600/>
- У Львівській області другу добу горить сміттєзвалище
https://zik.ua/news/lviv/u_lvivskii_oblasti_druhu_dobu_horyt_smittiezvalyshche_964740

«Засоби індивідуального захисту» найчастіше згадують у контексті запровадження протиепідемічних заходів [~36 % публікацій у досліджений період], забезпечення населення та/або медичний персонал такими [~29 %], благодійної допомоги [~12 %]. «Маски» найчастіше згадують у контексті запровадження протиепідемічних заходів [~49 %], рідше – забезпечення. «Рукавиці» згадують у контексті запровадження карантинних обмежень [~36 %], забезпечення [~21 %].

КІЛЬКА ПРИКЛАДІВ ПУБЛІКАЦІЙ

- COVID-19: 17 урядових заборон до 24 квітня
https://zib.com.ua/ua/142119-covid-19_17_uryadovih_zaboron_do_24_kvitnya_tekst_postanovi_.html
- «Гаряча лінія» з питань COVID-19: ефективність масок
<http://oblzdrav.mk.gov.ua/index.php/golovna/novini/8830-garyacha-liniya-z-pitan-covid-19-efektivnist-masok>
- Як правильно носити медичну маску та рукавички
<https://phc.org.ua/new/yak-pravilno-nositi-medichnu-masku-ta-rukavichki>
- Беззахисні захисники: на скільки вистачить масок і костюмів лікарям у регіонах?
<https://www.pravda.com.ua/columns/2020/04/30/7249909/>
- Маски й рукавички: як захищені лікарі, які приймають хворих на COVID-19
<https://www.slidstvo.info/articles/masky-j-rukavychky-yak-zahyshheni-likari-yaki-pryjmayut-hvoryh-na-covid-19/>
- Медична амуніція проти коронавірусу: що Україна імпортує, а що виробляє сама
<https://www.epravda.com.ua/publications/2020/04/23/659326/>
- Близько 5 млн благодійної допомоги отримали медичні заклади Кропивницького для протидії COVID-19
<https://uozkmr.gov.ua/main/1173-blizko-5-mln-blagodynoyi-dopomogi-otrimali-medichn-zakladi-kropivnickogo-dlya-protidyi-covid-19.html>
- Український футболіст Зозуля закупив для ЗСУ маски та тести на COVID-19
<https://armyinform.com.ua/2020/04/ukrayinskyj-futbolist-zozulya-zakupyv-dlya-zsu-masky-ta-testy-na-covid-19/>

МЕТОДОЛОГІЧНА ДОВІДКА

Реалізовані в межах проекту дослідження

- Морфологія відходів у Львові та Полтаві
- Якісне соціологічне дослідження
- Контент-аналіз медіа

МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВІДХОДІВ У ЛЬВОВІ ТА ПОЛТАВІ

Морфологічний аналіз побутових відходів здійснювали ГО «Нуль відходів Львів» та ГО «Еколтава» із серпня по вересень 2020 року у Львові та Полтаві відповідно.

Дослідження морфологічного складу відходів було проведене у двох ОСББ – у Львові [17–21 серпня] та в Полтаві [11–17 вересня]. Для дослідження обрали такі ОСББ, де щодня вивозять відходи. До уваги брали накопичення відходів за добу. У львівському ОСББ офіційно мешкає 350 осіб, у полтавському – 747 осіб. Дослідження в обох ОСББ проводили в понеділок, середу та п'ятницю на території контейнерних майданчиків безпосередньо перед приїздом за відходами сміттєвоза.

Морфологічний аналіз побутових відходів – це методичний і сталий процес збору та аналізу залишкових відходів. Він допомагає містам і громадам визначити обсяг та види відходів, які продукують домогосподарства на території громади. Завдяки морфологічному аналізу побутових відходів можна розробити ефективні політики, спрямовані на підвищення рівня переробки та зниження кількості утворених відходів. Цю процедуру можна здійснювати як у тих муніципалітетах, де відбувається роздільний збір відходів, так і в тих, де його все ще немає. Також цю процедуру можна проводити у школах, лікарнях та на підприємствах у вашому муніципалітеті, щоби мати комплексне розуміння того, які відходи продукує громада.

Процедура морфологічного аналізу відходів – це можливість зібрати важливі дані про кількість та види відходів, які продукує ваша громада. Отримані дані можна застосувати практично для:

- визначення розміру та проектування місцевих підприємств, що займаються переробкою чи відновленням матеріалів;
- відбору кращих практик поводження з органічними відходами та популяризації компостування;
- створення оптимальних графіків збору змішаних відходів, різних типів вторсировини та органічних відходів;
- визначення найкращих способів організації роздільного збору вторсировини та органічних відходів для вашої громади.

Також проведення морфологічного аналізу відходів – це можливість залучити громаду та підвищити обізнаність її мешканців у тому, які відходи вона генерує; допомогти візуалізувати проблему та заохотити докладати більше зусиль до зменшення та запобігання утворенню відходів.

Під час морфологічного аналізу відходів важливо розуміти, що відходи потрібно поділити на первинні та вторинні категорії. Загалом існує 5 основних видів відходів, які необхідно відсортувати від залишкових [змішаних] та зафіксувати.

- **Відходи, що біологічно розкладаються [харчові відходи після приготування їжі, продукти харчування, відходи садівництва].** Їх можна негайно доставляти до установок для компостування. Аудит цієї категорії відходів також допоможе визначити необхідний розмір та методологію фабрик, що здійснюватимуть компостування у вашому муніципалітеті.
- **Відходи, які можна переробити [вторсировина].** Визначення їх кількості може допомогти оцінити доходи, які муніципалітет отримує від продажу цих матеріалів компаніям, що займаються збором та переробкою.
- **Залишкові [змішані] відходи.** Залишаються через відсутність технічних можливостей вашого муніципалітету їх переробляти. Аудит допоможе отримати інформацію про фабрики, що займаються переробкою.

Можна інвестувати в такі фабрики, щоб зменшити кількість залишкових відходів, які потрапляють на сміттєзвалища, а також, щоб виявити можливості для створення нових підходів та рішень для повторного використання багатьох продуктів.

- **Залишкові відходи з особливим режимом поводження.** Стосуються одноразових гігієнічних продуктів, зокрема підгузків та гігієнічних прокладок. Ці відходи перевантажують сміттєзвалища, тому потрібно заохочувати громади використовувати багаторазові засоби гігієни чи створити систему збору та утилізації цих особливих залишкових відходів у рамках плану управління відходами.
- **Токсичні та небезпечні відходи.** Становлять найменшу частку серед відходів у громаді, але їх найскладніше та найризикованіше обробляти. Оцінювання складу та кількості цих матеріалів критично важливе, щоб зібрати інформацію для майбутніх варіантів переробки та утилізації:²⁶

ЯКІСНЕ СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження реалізувала Соціологічна агенція Fama наприкінці липня – на початку серпня 2020 року.

Фокус дослідження:

- ретроспективне дослідження процесів введення карантинних обмежень у містах та специфіки їхнього дотримання цільовою аудиторією [ЦА];
- отримання експертної оцінки поводження з відходами у містах-кейсах, динаміки об'ємів та змін структури побутових відходів;
- зондування труднощів, проблем, викликів, що поставали перед ЦА під час карантину, зокрема пов'язаних із менеджментом відходів;
- дослідження ЦА під час карантину.

Географія дослідження: м. Львів, м. Трускавець [Львівська обл.]; м. Полтава, м. Миргород [Полтавська обл.].

Цільові аудиторії дослідження:

- представники органів місцевого самоврядування [ОМС] у кожному з досліджених міст;
- представники служб менеджменту відходів [служби поводження з відходами – компанії, що надають послуги з вивезення побутових відходів: збирання, зберігання та перевезення побутових відходів у населеному пункті відповідно до правил благоустрою, затверджених органом місцевого самоврядування; це можуть бути комунальні служби, перевізники відходів, сортувальні станції, пункти прийому вторинної сировини];
- презентанти ритейлу [мережі роздрібною торгівлі та продуктові магазини, продуктові ринки], закладів громадського харчування та служб доставки, що працювали в різні періоди національного карантину.

Цілі залучення кожної ЦА

Органи місцевого самоврядування:

- дослідити практичну взаємодію органів влади зі службами поводження з відходами [комунальні служби, перевізники відходів, сортувальні станції] та з представниками ритейл бізнесу під час карантину;
- здійснити ретроспективу запровадження карантину в містах: дослідити специфіку карантинних обмежень та їхнє дотримання;
- прозондувати труднощі, проблеми, виклики, що поставали перед ОМС в часі карантину, зокрема ті, які пов'язані з відходами, утилізацією побутових відходів та поводженням із використаними засобами індивідуального захисту;
- надати експертну оцінку щодо поводження з відходами у місті, динаміки та структури змін побутових відходів.

Служби поводження з відходами:

- проаналізувати зміни у структурі побутових відходів у містах;

²⁶https://zerowastelviv.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/zero-waste-europe_waste-assessment-guide_UKR.pdf

- надати експертну оцінку щодо змін у динаміці та структурі побутових відходів у містах, зокрема під час національного карантину;
- дослідити ринок вторсировини у кожному місті: функціонування під час карантину, динаміку об'ємів прийому вторсировини та зміни на ринку.

Ритейл та заклади громадського харчування:

- проаналізувати взаємодію та комунікацію з ОМС під час національного карантину: труднощі та помилки під час прийняття управлінських рішень;
- прозондувати дотримання приписів та карантинних норм: історію, специфіку, труднощі, проблеми, виклики, з якими зіштовхувався бізнес під час карантину;
- дослідити механізми забезпечення працівників / персоналу засобами індивідуального захисту: об'єми, закупівлю, утилізацію.

Критерії відбору ЦА

Органи місцевого самоврядування:

- представники профільних підрозділів ОМС, у підпорядкуванні яких є комунальні установи / департаменти / відділи, що займаються поведженням з відходами у досліджених містах;
- посадовці, які займаються впровадженням карантинних обмежень у кожному місті, або відповідальні за моніторинг їхнього дотримання.

Служби менеджменту відходів:

- служби, що займаються поведженням із відходами в обраному місті або ж його частині [комунальні та приватні підприємства];
- представники сортувальних станцій у цих містах;
- власники або координатори пунктів прийому вторсировини.

Ритейл та заклади громадського харчування:

- представники ритейл бізнесу [мережі роздрібної торгівлі, продуктові магазини, продуктові ринки];
- представники закладів громадського харчування [ресторани та ресторації, кафе, коктейль-бари], що працювали в різні періоди національного карантину та в різних форматах [штатний режим роботи у дозволені періоди та перепрофілювання на доставку].

Метод збору інформації – глибинні напівструктуровані інтерв'ю. Сценарії інтерв'ю розроблені індивідуально для кожної ЦА. Середня тривалість інтерв'ю – 30 хв. У межах проекту було проведено 34 глибинні інтерв'ю у чотирьох містах із представниками ЦА.

Цитати учасників дослідження у звіті наведені з відмінним маркуванням у якості ілюстративних матеріалів.

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ МЕДІА

Для агрегації та обробки публікацій було використане програмне забезпечення LOOQME²⁷. Усі публікації за період із 1 по 30 квітня 2020 року, які містили ключові слова, були відвантажені. Ключові пошукові слова: сміття, сміттєзвалища, контейнери, упаковка / пакування, засоби індивідуального захисту, маски, рукавиці. Мови пошуку: російська та українська. Пошук здійснювався на інтернет-порталах з українською локалізацією [серед них і в інтернет-виданнях, соціальних мережах, блогах, ефірах телеканалів та радіостанцій, завантажених на сайти чи відеохостинги].

²⁷<https://pr.looqme.io/ua>

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

Поводження з відходами в умовах пандемії

1. Best Practices for Retail Food Stores, Restaurants, and Food Pick-Up/Delivery Services During the COVID-19 Pandemic ►FDA
<https://www.fda.gov/food/food-safety-during-emergencies/best-practices-retail-food-stores-restaurants-and-food-pick-up-delivery-services-during-covid-19#employeehealth>
2. Considerations for Restaurant and Bar Operators ►Centers for Disease Control and Prevention
<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/organizations/business-employers/bars-restaurants.html>
3. COVID-19 and food safety: guidance for food businesses ►Food and Agriculture Organization of the United Nations, World Health Organization
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/331705/WHO-2019-nCoV-Food_Safety-2020.1-eng.pdf
4. Hotels Guidance ►Illinois Department of Public Health
<http://www.dph.illinois.gov/topics-services/diseases-and-conditions/diseases-a-z-list/coronavirus/preventing-spread-communities/hotels>
5. Considerations for Restaurant and Bar Operators ►Centers for Disease Control and Prevention
<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/organizations/business-employers/bars-restaurants.html>
6. Enhanced Industry-wide Hotel Cleaning Guidelines ►American Hotel & Lodging Association
https://www.ahla.com/sites/default/files/safestayguidelinesv3_081420_0.pdf
7. Guidance for Hotels, Motels and Other Lodging Facilities ►West Virginia Department of Health & Human Resources
http://www.wvdhhr.org/oehs/public_health/COVID19Docs/COVID-19%20Guidance%20For%20Hotels%20Motels%20and%20Other%20Lodging%20Facilities%20-%20FINAL03.25.2020.pdf

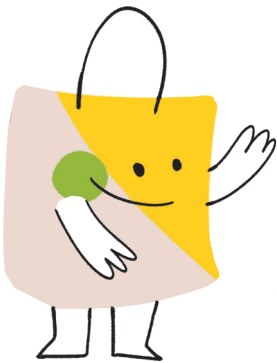
Соціологічні дослідження

1. Як українці дотримуються умов карантину ►Київський міжнародний інститут соціології
<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=925&page=1&y=2020&m=3>
2. Чи готові українці до продовження карантину? ►Київський міжнародний інститут соціології
<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=936&page=1&y=2020&m=4>
3. Оцінка успішності влади та реакція суспільства на епідемію коронавірусу та політичні події в країні ►Київський міжнародний інститут соціології
<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=930&page=1&y=2020&m=4>
4. Українці на карантині: моніторинг суспільних настроїв ►Соціологічна група «Рейтинг»
<http://ratinggroup.ua/research/ukraine/1f899becb5cbe23739dc1f91bc61a97d.html>
5. Українці на карантині: моніторинг суспільних настроїв ►Соціологічна група «Рейтинг»
<http://ratinggroup.ua/research/ukraine/1f899becb5cbe23739dc1f91bc61a97d.html>

Zero Waste Lviv

громадська організація, яка популяризує та впроваджує практики запобігання утворенню відходів та відповідального споживання.

Місією ГО «Нуль відходів Львів» є сприяння реалізації принципів zero waste в Україні шляхом створення зразкового муніципалітету – Львова, який стане прикладом для інших міст.

Наші напрямки роботи

- Упровадження програми Zero waste міста.
- Поширення практик відмови від одноразових речей і перехід до багаторазового використання.
- Програма запобігання утворенню відходів та компостування органіки.
- Підтримка zero waste підприємництва.

Zero Waste Lviv

@zerowastelviv

Zero Waste Lviv

<https://zerowastelviv.org.ua/>

zerowastelviv@gmail.com

zerowaste

WE FIND BRIGHT DATA FOR RIGHT DECISIONS

ЗНАХОДИМО ВІДПОВІДІ ДЛЯ ЛЮДЕЙ,
ЯКІ СТВОРЮЮТЬ СЬОГОДЕННЯ

Ми були щасливі попрацювати для Вас!

Віriamo, що результатом нашої співпраці стане не лише звіт, який Ви тримаєте зараз у руках, але й **Ваші right рішення для створення кращого сьогодення.**

Цей звіт містить лише bright дані.

Це дані, націлені на рішення саме Вашого завдання, що представлені у простий і зрозумілий спосіб.

Bright дані – це коли можна побачити більше і бути right у кожному рішенні!

З повагою, команда
Дослідницької агенції Fama

БУДЬМО НА ЗВ'ЯЗКУ:

 пр. Чорновола, 16В, оф. 64

 0322 472 912

 fama.agency

 info@fama.agency

 fama.agency

custom research agency